

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
Επίπεδο Τρίτο - Τεύχος Δεύτερο

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΑΘΗΝΑ

Καθώς μεγαλώνουμε

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΡΙΤΟ -ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

**ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 2006**

© Πανεπιστήμιο Κρήτης
Σχολή Επιστημών Αγωγής
Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.
Εργαστήριο Διαπολιτισμικών
και Μεταναστευτικών Μελετών
(Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)
Πανεπιστημιούπολη Ρεθύμνου
741 00 Ρέθυμνο
Τηλέφωνο: 28310-77635, 77605
Fax: 28310- 77636
e-mail: ediamme@edc.uoc.gr
www.uoc.gr/diaspora
www.ediamme.edc.uoc.gr

	<p>ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ</p>	 	 <p>ΠΑΙΔΕΙΑ ΜΠΡΟΣΤΑ 2^ο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης</p>
---	---	--	---

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Δ.Ε.
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΟΜΟΓΕΝΩΝ

Το Πρόγραμμα «Παιδεία Ομογενών» συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στα πλαίσια του Μέτρου 1.1. του ΕΠΕΑΕΚ II και η υλοποίησή του ανατέθηκε στο «Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών» του Πανεπιστημίου Κρήτης. Για την παραγωγή του διδακτικού υλικού που περιέχεται στο παρόν τεύχος εργάστηκαν τα παρακάτω πρόσωπα:

ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Παρασκευή Θώμου, Ειρήνη Κασσωτάκη, Ευρυδίκη Λελεδάκη, Γιάννης Μητροφάνης, Ελπινίκη Νικολουδάκη-Σουρή, Νικόλαος Ε. Παπαδογιαννάκης, Κυριακή Πετράκη, σε συνεργασία με τα μέλη των Ο.Ε. στην Αυστραλία, στη Μ. Βρετανία, στη Γερμανία, στις ΗΠΑ και στον Καναδά.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΩΝ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ-ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Νικόλαος Ε. Παπαδογιαννάκης, Ελπινίκη Νικολουδάκη-Σουρή

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Χρυσούλα Κελαϊδή

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

Μιχάλης Δαμανάκης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΕΝΟΤΗΤΑ 1η: Καθώς μεγαλώνουμε.....	10
ΕΝΟΤΗΤΑ 2η: Μια... ειρηνική οικογένεια!	14
ΕΝΟΤΗΤΑ 3η: Εφημερίδες! Όλες οι εφημερίδες! Εφημερίδες!.....	16
ΕΝΟΤΗΤΑ 4η: Καθημερινές ιστορίες	19
ΕΝΟΤΗΤΑ 5η: Όσα δεν γράφει η Ιστορία.....	21
ΕΝΟΤΗΤΑ 6η: Κάθε δέντρο και μια ιστορία.....	24
ΕΝΟΤΗΤΑ 7η: Επικοινωνούμε με τον κόσμο.....	26
ΕΝΟΤΗΤΑ 8η: Ο αθλητισμός τότε και σήμερα	28
ΕΝΟΤΗΤΑ 9η: Αυτός ο ψύλλος τσιμπάει... αλλιώς!.....	31
ΕΝΟΤΗΤΑ 10η: Χρονιάρες μέρες!	33
ΕΝΟΤΗΤΑ 11η: Μεσ στο Μουσείο μια μέρα θα μπω	36
ΕΝΟΤΗΤΑ 12η: Η Ομογένεια παίζει θέατρο!	39
ΕΝΟΤΗΤΑ 13η: Τι χρώματα, τι μουσικές!	42
ΕΝΟΤΗΤΑ 14η: Στον αγώνα όλοι βοηθούν	45
ΕΝΟΤΗΤΑ 15η: Πάσχα	47
ΕΝΟΤΗΤΑ 16η: Πάμε... Διάστημα;	49
ΕΝΟΤΗΤΑ 17η: Βιβλία! Βιβλία! Βιβλία!	52
ΕΝΟΤΗΤΑ 18η: Γλώσσες... ..	54
ΕΝΟΤΗΤΑ 19η: Τρένο, πλοίο ή αεροπλάνο;	57
ΕΝΟΤΗΤΑ 20η: Παιδιά στον κόσμο του 21ου αιώνα.....	59
Ενότητα 21η: Χίλια χρόνια εξερευνήσεις	62
ΕΝΟΤΗΤΑ 22η: Οδοιπορικό στην Αυστραλία	66

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το δεύτερο τεύχος του Γ' επιπέδου Γλωσσομάθειας προορίζεται για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας και απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 11-12 ετών. Το βιβλίο περιλαμβάνει εικοσιδύο θεματικές ενότητες που προσφέρουν ποικιλία υλικού σε θέματα της καθημερινής ζωής, του πολιτισμού και του θρησκευτικού βίου των απανταχού Ελλήνων.

Οι στόχοι που τίθενται εδώ είναι η εκμάθηση - κατάκτηση της γλώσσας σε τέτοιο βαθμό, ώστε τα παιδιά να βελτιώνουν την ικανότητα ακρόασης, ανάγνωσης, κατανόησης, συζήτησης και παραγωγής γραπτού λόγου. Επιτυγχάνονται δε αυτοί μέσω κειμένων αυθεντικών, ως επί το πλείστον, τα οποία χρησιμοποιούνται, επίσης, για τη διδασκαλία του εκάστοτε γραμματικού φαινομένου και για την ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων τόσο στον γραπτό, όσο και στον προφορικό λόγο.

Γι' αυτό στο υλικό συγκαταλέγονται:

- *πεζά μη λογοτεχνικά (περιγραφικά, πληροφοριακά, διαφημιστικά, κείμενα του ημερήσιου ή περιοδικού τύπου κ.λπ.) και*
- *λογοτεχνικά (πεζά, ποιητικά).*

Η δομή του βιβλίου του μαθητή

Τα κείμενα

Τα επιλεγέντα κείμενα διακρίνονται σε λογοτεχνικά και σε πραγματολογικού χαρακτήρα (πληροφοριακά). Τα πρώτα προσεγγίζουν την ποικιλία της γλωσσικής έκφρασης (πεζά, ποιητικά) μέσα από διαφορετικές βιωματικές καταστάσεις και προσφέρονται κατ' εξοχήν για μια ουσιαστική εμβάθυνση στη γλώσσα και ταυτοχρόνως στον πολιτισμό. Δεδομένου ότι σε πολλά από αυτά, επίσης, τα θέματα είναι κοντά στην ψυχολογία του εφήβου, τα κείμενα γίνονται αφορμή για γενικότερο προβληματισμό των αποδεκτών.

Τα πεζά και ποιητικά έχουν πλέον την αξίωση μιας προσέγγισης υπό όρους: η ανάγνωση και η ακρόασή τους να προσφέρει, χάρη στο περιεχόμενο, στον ρυθμό και στην ομοιοκαταληξία (για τα ποιητικά), την απόλαυση και την ψυχαγωγία και περαιτέρω – αυτό αφορά, ως επί το πλείστον, στα πεζά - μια βαθύτερη μύηση στην πολυλειτουργικότητά τους. Η πεζογραφία είναι η πιο εξελιγμένη μορφή του λόγου, η ανάγνωση δε, η κατανόηση και η επεξεργασία ενός πεζού κειμένου ασκεί τον/τη μαθητή/ήτρια στην αφήγηση, την περιγραφή, στη διατύπωση σχολίων και επιχειρημάτων και, τέλος, στη σύνθεση των απόψεών του/της πάνω στο θέμα του ίδιου κειμένου. Η πολλαπλή αυτή ωφέλεια προκύπτει από το γεγονός ότι η επικοινωνία του αναγνώστη με το κείμενο έχει ως αφετηρία την ιστορία, που τον εισάγει σε μια υποθετική, συναρπαστική πολλές φορές, και

συγχρόνως πειστική πραγματικότητα. Σ' αυτή τη συνθήκη βασίζεται η διδασκαλία του πεζού κειμένου, προκειμένου να κατακτήσει ο/η μαθητής/ήτρια τη χρονική και λογική ακολουθία των επεισοδίων μιας ιστορίας, να εμβαθύνει στις ανθρώπινες σχέσεις και στη δράση των χαρακτήρων, να κρίνει και να ενστερνιστεί αξίες. Επιπλέον, το πεζό κείμενο καλλιεργεί στον αναγνώστη την ικανότητα και τη διάθεση να αντικρίζει όσα συμβαίνουν στην πλοκή με κριτική ματιά, εξοικειώνεται με τους εκφραστικούς τρόπους και την πολυσημία του χιούμορ και της ειρωνείας, διαλέγεται με τους ήρωες και συλλογίζεται τη θέση τους απέναντι στις ποικίλες καταστάσεις· με τον τρόπο αυτό διευρύνει τον ορίζοντα της σκέψης του και βελτιώνει την έκφρασή του.

Τόσο τα πεζά μη λογοτεχνικά κείμενα, όσο και τα λογοτεχνικά διέπονται από τις αρχές της κειμενικότητας, οι οποίες είναι απαραίτητες για την οργάνωση και πληρότητα του νοήματος του κειμένου αλλά και για τη δυνατότητα που έχει να καθίσταται υπόδειγμα για την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου. Τα κείμενα κατά την επεξεργασία τους πρέπει να αποτελούν πεδίο διαλόγου τόσο ως προς το περιεχόμενό τους, όσο και ως προς τις εμπειρίες των παιδιών, προκειμένου να λειτουργήσουν δημιουργικά και να εθαρρύνουν τους μαθητές στο δημιουργικό γράψιμο.

Κατά τη σύνθεση των ενοτήτων κατεβλήθη ιδιαίτερη φροντίδα, ώστε:

- τα κείμενα να μεταφέρουν ένα ολοκληρωμένο σύνολο πληροφοριών μέσα σ' ένα περιβάλλον, όπου οι καταστάσεις είναι ευδιάκριτες,
- να διαφαίνονται οι παιδαγωγικές, πολιτισμικές (ως προς τα μηνύματα ελληνογνωσίας και ταυτότητας) και διαπολιτισμικές προθέσεις,
- να τίθενται προβληματισμοί και, τέλος,
- αυτά τα κείμενα να είναι ελκυστικά και αποδεκτά από τους αναγνώστες.

Όσον αφορά στο περιεχόμενο των κειμένων, οι ενότητες πραγματεύονται και καλύπτουν θέματα επίκαιρα και διαχρονικά σε μια αμφίδρομη τροφοδοτούμενη σχέση· μέσω αυτής τα ελληνόπουλα της Ομογένειας αποκτούν την ικανότητα πρόσβασης τόσο στους προβληματισμούς του παρόντος, όσο και στο διαχρονικό μορφωτικό αγαθό της ελληνικής παιδείας, όπως αυτή διαχέεται και εμποτίζει τις παγκόσμιες αξίες.

Το λεξιλόγιο

Όσον αφορά στην κατάκτηση του λεξιλογίου προσβλέπουμε:

- κατ' αρχήν στον περαιτέρω εμπλουτισμό του,
- στην εμπέδωση των σημασιών (πρωτοτυπική και διευρυμένη σημασία σε σχέση προς το συγκεκριμένο),
- στη χρήση και
- στην εμπέδωση χρήσιμων εκφράσεων.

Η δομή του τετραδίου δραστηριοτήτων

Στο τετράδιο δραστηριοτήτων οι ασκήσεις-δραστηριότητες επιδιώκεται να επαληθεύσουν τις παραπάνω αρχές και αξίες και ταυτόχρονα να εισαγάγουν τα παιδιά σε συνθετότερες μορφές της γλώσσας, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του επιπέδου, όχι μόνο στην κατανόηση ενός βασικού κειμένου αλλά και στην ανάπτυξη του προφορικού και γραπτού λόγου, με αφόρμηση το εκάστοτε κείμενο.

Στην πραγμάτωση αυτών των στόχων συντελεί το πυρηνικό-πολυλειτουργικό κείμενο της κάθε ενότητας, το οποίο φροντίζουμε να ανταποκρίνεται στη νόρμα της Νεοελληνικής Κοινής. Στο κείμενο αυτό υπάρχει ο εκάστοτε προς διδασκαλία τύπος, ο οποίος εντοπίζεται στις διάφορες ποικιλίες και μέσω καταλλήλων ερωτήσεων εκμαιεύεται η τυπολογία του. Αντί του γραμματικού κανόνα υπάρχει ο παραδειγματικός πίνακας κλίσεως, η εμπέδωση δε επιδιώκεται με ανάλογες ασκήσεις.

Η εικονογράφηση

Η εικονογράφηση του βιβλίου υποστηρίζει την εκμάθηση-κατάκτηση της γλώσσας, με τη μεταφορά σε σχήματα και χρώματα των περιεχομένων του κειμένου. Η καλλιτεχνική έκφραση, ως «άλλη» μορφή διατύπωσης, μπορεί να παρακινήσει τους μαθητές να δοκιμάσουν την ερμηνεία μέσω της εικόνας και του διαλόγου που αναπτύσσεται μεταξύ αυτής και του κειμένου. Ο διάλογος αλλά και η εικαστική διάσταση μπορεί – και με τη βοήθεια του δασκάλου – να είναι η απαρχή μιας εισαγωγής και πρώτης μύησης στον χώρο των εικαστικών τεχνών· προς την κατεύθυνση αυτή μπορεί, επίσης, να συνεπικουρείται από άλλες δραστηριότητες, όπως επισκέψεις σε μουσεία και εκθέσεις ζωγραφικής ή γλυπτικής, συλλογή και αξιοποίηση εικαστικού υλικού από διάφορα έντυπα, που θα το πραγματεύονται οι ίδιοι οι μαθητές στις αντίστοιχες θεματικές συνθέσεις. Στην πρώτη ενότητα «Καθώς μεγαλώνουμε», π. χ., τα κείμενα περιβάλλονται από άστρα, πράγμα που παραπέμπει στην «Αστραδενή», αλλά και ταυτόχρονα, στο «κίτρινο άστρο», το σύμβολο του διωγμού των Εβραίων – στον οποίο αναφέρεται το «Ημερολόγιο της Άννας Φράνκ».

Σε πολλές ενότητες, στο τέλος των οδηγιών της διδακτικής μεθοδολογίας, υπάρχει ένα ακόμη κείμενο, το οποίο ο δάσκαλος διαβάζει στους μαθητές, για να εκτιμήσει πόσο ικανοί είναι να κατανοούν τον προφορικό λόγο. Ακόμη, όσα κείμενα ή ασκήσεις δεν χώρεσαν στο βιβλίο του μαθητή βρήκαν τη θέση τους εδώ. Αν ο εκπαιδευτικός θεωρεί ότι προσφέρουν κάτι παραπάνω, μπορεί να κάνει εναλλακτική χρήση ή να εμπλουτίσει τη διδακτική ενότητα, επειδή πιθανόν προτείνουν ή προσθέτουν μια διαφορετική διάσταση.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1η Καθώς μεγαλώνουμε...

Γενικοί στόχοι

Με τη διδασκαλία της ενότητας αυτής επιδιώκουμε:

1. Να παρουσιάσουμε, με τρόπο ευχάριστο, σκέψεις παιδιών για τον εαυτό τους και τον κόσμο.
2. Να μπορούν και οι ίδιοι οι μαθητές, μέσα από μια σειρά ασκήσεων και δραστηριοτήτων να διατυπώνουν με τρόπο απλό και σαφή σκέψεις και απόψεις για τη ζωή τους, τα συναισθήματά τους και για τους άλλους ανθρώπους του κοινωνικού τους περιβάλλοντος.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να γνωρίσει το παιδί τα δικαιώματα που έχει και να προσαρμόσει σ' αυτό το πλαίσιο τις σκέψεις, τις προσδοκίες και τα οράματα για το μέλλον του.
- Να τους δοθεί η ευκαιρία να κρίνουν και να συγκρίνουν τις διάφορες καταστάσεις και να διαμορφώσουν τη δική τους στάση.
- Να ενθαρρυνθούν σε ερευνητικές εργασίες.

2. Ψυχοπαιδαγωγικοί στόχοι

- Επιδιώκεται η ενθάρρυνση του παιδιού στη διατύπωση της προσωπικής του γνώμης θετικής ή αρνητικής και στην αβίαστη έκφραση των σκέψεων, των προσδοκιών και των οραμάτων του.

3. Γλωσσικοί στόχοι

- Να μπορούν οι μαθητές να συνθέτουν κείμενο με πληροφορίες για τη ζωή, τα όνειρα και τα σχέδιά τους, χρησιμοποιώντας το προσφερόμενο από την ενότητα λεξιλόγιο.
- Να αναπτύξουν την ικανότητα να κάνουν ερωτήσεις πάνω στο ίδιο θέμα, γραπτές ή προφορικές, σε συνομηλίκους ή μεγαλύτερους.
- Να χρησιμοποιούν ελεύθερα στον λόγο τους τύπους των αρσενικών σε -ος και -ός.
- Να μπορούν να εναλλάσσουν τη σειρά του ονοματικού και του ρηματικού μέρους μιας απλής πρότασης, όταν ο ρόλος το απαιτεί.
- Με την παράθεση στο βιβλίο του μαθητή κειμένων διαφορετικών περιόδων και ειδών επιδιώκεται η γλωσσική καλλιέργεια του μαθητή και η εξοικείωσή του με γλωσσικές ποικιλίες.

Διδακτική μεθοδολογία

Στην ενότητα περιλαμβάνονται πέντε σύντομα κείμενα, τα οποία αναφέρονται σε εμπειρίες με τους μεγάλους και σε μελλοντικές προσδοκίες των παιδιών. Βασι-

κά όμως, κείμενα για διδασκαλία παραμένουν τα τρία του βιβλίου του μαθητή (1,2,3) τα οποία προσφέρονται για συσχετισμούς ή αλληλοσυμπληρώσεις: (1) «εγώ και το μέλλον», (2) «εγώ και ο κόσμος που ζω και κρύνω» (3) «τι με δυσαρρестεί στην προσωπική μου ζωή και θα 'θελα ν' αλλάξει». Το κείμενο του Γ. Σουρή διδάσκεται συμπληρωματικά και συγκριτικά

Τα παιδιά μπορούν να φέρουν κι άλλο υλικό, για να γίνει ένας μικρός σχετικός πίνακας στην τάξη, με περιοδικά, βιβλία ή ζωγραφιές με θέμα «εγώ – οι άλλοι – ο κόσμος όλος». Ο διάλογος με το καπέλο ενδείκνυται, επίσης, να διαβαστεί από τα παιδιά στην τάξη.

Στη γραμματική των –ος και –ός επιδιώκουμε να γίνεται σωστή χρήση του τόνου στις διάφορες πτώσεις. Στη σύνταξη θα δώσουμε προσοχή στη διαπίστωση ότι, ανάλογα με την επικοινωνιακή περίσταση, η σειρά των λεκτικών συνόλων στην πρόταση μεταβάλλεται.

Διευρυμένο λεξιλόγιο

πλοίαρχος → υποπλοίαρχος → ανθυποπλοίαρχος

λόχαγος → υπολόχαγος → ανθυπολόχαγος

πιστεύω	}	ότι	διαφωνώ
ισχυρίζομαι			είμαι αντίθετος με...
έχω την γνώμη			δεν μου αρέσει
την άποψη			δεν με βρίσκει (καθόλου σύμφωνο)
την εντύπωση			ζητώ
			απαιτώ

Κείμενο ακουστικής κατανόησης

(Το ακόλουθο κείμενο προορίζεται για ανάγνωση από τον δάσκαλο της τάξης. Ακολουθούν δικές του ερωτήσεις κατανόησης. Στη συνέχεια οι μαθητές μπορούν να απαντήσουν στις ερωτήσεις που υπάρχουν στο τετράδιο δραστηριοτήτων).

Το κυνήγι του θησαυρού

Ο πρόεδρος του συλλόγου «Ψηλορείτης» κάθισε σκεφτικός στη ρίζα του πλατάνου. Ο άνεμος φυσούσε δυνατά. Πέρα, στον κατήφορο άκουγε όλο και πιο καθαρά τον θύροβο από τους αγγελιοφόρους των άλλων ομάδων που πλησίαζαν. Υπήρχε κίνδυνος να τον προφτάσουν, οπότε θα έπρεπε να μοιραστούν το μήνυμα, που με τόσο κόπο είχε βρει. Ο γρίφος έπρεπε να λυθεί αμέσως:

Ο πατέρας κι ο γιος πέταξαν μακριά.

Ο ουρανός τον ένα τους θα τον χαρίσει στον βυθό.
Όμως ο βασιλιάς χρόνια θα ζει μέσα στους καρπούς
των κόπων τους.

Να ήμωνα παππούς

«Αχ! Έλεγε ο Κοκός,
παππούς να ήμουν τώρα,
να κάνω το σοφό,
να βήγω, να ρουφώ
ταμπάκο κάθε ώρα!

Να παίζω όλη μέρα
με ένα κομπολόγι,
να μην μου λεν' δουλειά,
και να φορώ γυαλιά,
και να 'χω και ρολόγι.

Να μου φιλούν το χέρι,
ευχές πολλές να δίνω,
και σ' όλους σεβαστός,
να τρώγω και να πίνω.
.....

Να έχω άσπρα γένια,
ποτέ να μη διαβάζω,
σχολεϊό να μην πηγαίνω,
στο σπίτι μου να μένω
και όλο να νυστάζω.

Να λέω παραμύθια
απάνω από το στρώμα,
και όλοι στη μιλιά μου
να στέκουν εμπροστά μου,
με ανοικτό το στόμα.

Αυτά και άλλα λέει
Με γνώση παιδική.
Μα ο Κοκός δεν ξέρει
πως θέλουν όλ' οι γέροι
να γίνουμε Κοκοί.

Γ. Σουρής

Βάζω τις λέξεις που ταιριάζουν σε κάθε φωτογραφία:
(σχολεϊό, οικογένεια, περιβάλλον διασκέδαση, δουλειά, φύση, πρόγραμμα,
φίλος, επάγγελμα, ψυχαγωγία, κόσμος, διάβασμα, εργασία, παρέα, παιχνίδι)

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΕΝΟΤΗΤΑ 2η

Μια... ειρηνική οικογένεια!

Γενικός στόχος

Η ενότητα επιδιώκει να δείξει τις δυναμικές που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών μια οικογένειας, στην οποία μάλιστα τα αδέρφια είναι ετεροθαλή.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να αντιληφθούν οι μαθητές τις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στα αδέρφια και τις αφορμές που οδηγούν σε φιλονικίες μεταξύ τους.
- Να γνωρίσουν το περιβάλλον μέσα στο οποίο κυλά η καθημερινή ζωή μιας οικογένειας, τους χώρους του σπιτιού, τον τρόπο σκέψης των παιδιών και τα διάφορα αντικείμενα που αποτελούν σημεία τριβής.

2. Ψυχοπαιδαγωγικοί στόχοι

- Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές πώς παρουσιάζονται οι διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των αδελφών και της μητέρας.
- Να κατανοήσουν ότι η δύναμη της ιδιοκτησίας είναι απόλυτη στην ηλικία αυτή και λειτουργεί αρνητικά στην αδελφική σχέση και να δουν ότι η διαιτησία λειτουργεί θετικά προς την κατεύθυνση της αποδοχής τους Άλλου.

3. Γλωσσικοί στόχοι

- Να κατανοήσουν το περιεχόμενο του κειμένου που αφορά σ' ένα γεγονός ιδωμένο από τρεις διαφορετικές οπτικές γωνίες (από τρία διαφορετικά πρόσωπα).
- Να γνωρίσουν πώς λειτουργεί η ειρωνεία που με τρόπο λεπτό εμποτίζει την ατμόσφαιρα των δρωμένων και τη δράση των προσώπων.
- Να κατανοήσουν τη δόμηση της «ιστορίας» (προτεραιότητα επεισοδίων, συνδυασμός πράξης και σχολίου, ιδιαιτερότητα του μονολόγου, σε συνδυασμό με τα χαρακτηριστικά κάθε προσώπου).
- Να κατακτήσουν τη μορφολογία των ανισοσυλλάβων: -ης, -ήδες σε συνδυασμό (με ανάκληση των ήδη διδαγμένων σε -ης, -ες), -ες -έδες και -ούς, -ούδες.
- Να κατακτήσουν το βασικό λεξιλόγιο και τις συνήθεις επικοινωνιακές εκφράσεις, που προσφέρονται από την ενότητα, όπου ρήματα, όπως *πιάνω*, *βάζω* αποκτούν με τα συμφραζόμενα μεταφορική σημασία (παρόμοιο έχει υποδειχθεί στα βιβλία του β' επιπέδου)

Διδακτική μεθοδολογία

Ο τίτλος και το περιεχόμενο της ενότητας παρουσιάζουν τις ενδοοικογενειακές σχέσεις, καθώς και τη δυναμική των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ των

προσώπων-μελών. Για τη θεματική ενότητα «Οικογενειακές σχέσεις» έχουν επιλεγεί δυο αποσπάσματα από το μυθιστόρημα της Λ. Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου «Σπίτι για πέντε», όπου διατυπώνονται οι απόψεις δύο ετεροθαλών αδελφών σχετικά με τη συμβίωσή τους σε καθημερινό επίπεδο και την κοινή χρήση αντικειμένων. Στο κείμενο που αντικατοπτρίζονται καθημερινές καταστάσεις ο μαθητής μπορεί να ανακαλύψει παρόμοιες αντιδράσεις ή συνθήκες που βιώνει στο οικογενειακό του περιβάλλον.

Ξεκινώντας από το γεγονός ότι η κατανόηση του κειμένου αποτελεί βασική μέριμνα αλλά και βαθμίδα για την κατάκτηση της γλώσσας και την παραγωγή λόγου, χρησιμοποιούμε ερωτήσεις κατάλληλες που αναφέρονται στα πραγματολογικά στοιχεία του κειμένου (περιεχόμενο) και εν συνεχεία υποβάλλουμε ερώτηση εν μέρει ή αποκλειστικά βιωματικού χαρακτήρα. Με την τελευταία αποσκοπούμε στην προσωπική συμμετοχή όλων των μαθητών.

Στις ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης, όπως εμφανίζονται στο τετράδιο δραστηριοτήτων, ο μαθητής καλείται να απαντήσει διατυπώνοντας κρίσεις και επιχειρήματα επί θεμάτων του κειμένου και να επιχειρηματολογήσει για τις θέσεις που παίρνουν τα πρόσωπα απέναντι στις φιλονεικίες τους.

Στο πλαίσιο της εξάσκησης του γραπτού λόγου εντάσσονται και οι ασκήσεις εκείνες, στις οποίες γίνεται αξιοποίηση του λεξιλογίου και των χρήσιμων εκφράσεων με τρόπο παιγνιώδη και με απαντήσεις αντίστοιχα ανοικτού ή κλειστού τύπου.

Το γραμματικό φαινόμενο αφορά στη διδασκαλία των ανισοσυλλάβων αρσενικών (-ης, -ήδες και -ας, -άδες) και προσφέρεται μέσω ενός κειμένου, όπου υπάρχουν αρσενικά ουσιαστικά και των τριών τύπων σε διάφορες πτώσεις υπογραμμισμένα· ο μαθητής καλείται να συμπληρώσει τον πίνακα με τις πτώσεις των ουσιαστικών. Στη συνέχεια ανακαλείται η προϋπάρχουσα γνώση στην κλίση των ισοσυλλάβων αρσενικών και παρουσιάζονται οι παραδειγματικοί πίνακες κλίσεως και ασκήσεις, όπου συμπληρώνονται οι καταλήξεις των ανισοσυλλάβων.

Στη διδασκαλία του συντακτικού φαινομένου επιχειρείται να κατανοηθεί ότι η δημιουργία της επηυξημένης πρότασης εξυπηρετεί την προσθήκη απαραίτητων πληροφοριών σε μια απλή πρόταση, π. χ. χώρου και χρόνου. Η διδασκαλία του φαινομένου εμπεδώνεται με κατάλληλες ασκήσεις (επαύξησης και μείωσης).

Στη λεκτική πράξη η ενότητα προσφέρει την δυνατότητα στον μαθητή να εξοικειωθεί με δομές διατύπωσης δυσαρέσκειας και δικαιολόγησής της εκ μέρους του αποδέκτη.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3η

Εφημερίδες! Όλες οι εφημερίδες! Εφημερίδες!

Γενικοί στόχοι

Με τη διδασκαλία της ενότητας αυτής επιδιώκουμε:

- Να παρουσιάσουμε διάφορα είδη εντύπου, όπως μαθητικά περιοδικά και εφημερίδες.
- Να γνωρίσουν οι μαθητές τον τρόπο με τον οποίο γράφεται μία μαθητική εφημερίδα ή ένα μαθητικό περιοδικό.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να κατανοήσουν οι μαθητές τον ρόλο που παίζει η εφημερίδα στη συσπείρωση και την εξασφάλιση συνοχής της Ομογένειας· ταυτοχρόνως ότι καθίσταται σημαντική πηγή για την Ιστορία της.
- Να δραστηριοποιήσει τους μαθητές να συγκεντρώσουν πληροφορίες για τον τύπο της κοινότητάς τους.
- Να κατανοήσουν τη σημασία της συνεργατικότητας μεταξύ των ανθρώπων, προκειμένου να επιτευχθεί ένα αποτέλεσμα.

2. Ψυχοπαιδαγωγικοί στόχοι

- Να αναπτυχθούν οι μηχανισμοί εκείνοι που θα καταστήσουν τους μαθητές ικανούς να συνεργάζονται αρχικώς με τους συμμαθητές τους και αργότερα, ως ενήλικες με τους συνανθρώπους τους.
- Να ενθαρρυνθούν οι μαθητές στη συγγραφή και αποστολή άρθρων σε περιοδικά της ηλικίας τους.

3. Γλωσσικοί στόχοι

Η ενότητα παρέχει πληροφορίες για τον Τύπο στην Αυστραλία. Το κείμενο με τον τίτλο «Ανοιξιάτικο τεύχος», για παράδειγμα, προβάλλει ένα ύφος κειμένου διαφορετικό από εκείνο των εφημερίδων ή των περιοδικών για ενήλικες.

- Να αποκτήσουν οι μαθητές την ευχέρεια ανάπτυξης θεμάτων που αφορούν στην έκδοση και την κυκλοφορία μιας εφημερίδας.
- Να κατακτήσουν το ανάλογο θεματικό λεξιλόγιο του Τύπου και τις χρήσιμες εκφράσεις που θα τους βοηθήσουν να εκπληρώσουν τον προηγούμενο στόχο.
- Να εμπεδώσουν τις καταλήξεις των θηλυκών αρχαιοκλιτών ουσιαστικών σε -η/-εις (π. χ. η δύναμη, η τάξη) και να διακρίνουν ότι οι καταλήξεις της συγκεκριμένης κατηγορίας ουσιαστικών είναι κοινές στην ονομαστική και αιτιατική του ενικού και του πληθυντικού αντιστοίχως, και διαφορετικές στη γενική του ενικού και πληθυντικού.
- Να εμπεδώσουν την αλλαγή του τόνου.

- Να διακρίνουν τον ευθύ από τον πλάγιο λόγο και να εντοπίζουν τις διαφορές τους, καθώς και τους αντίστοιχους μηχανισμούς μετασχηματισμού.
- Να ταξινομήσουν τις διαφορετικές μορφές πλάγιου λόγου (πλάγια ερώτηση ολικής ή μερικής αγνοίας).

Διδακτική μεθοδολογία

Οι μαθητές μπορούν να συζητήσουν για την εφημερίδα του σχολείου ή της κοινότητας, για κάποιο άλμπουμ ή οποιοδήποτε άλλο έντυπο σχετικό με τις δραστηριότητες του σχολείου. Το βασικό κείμενο της ενότητας είναι «Το χρονικό μιας εφημερίδας», ενώ τα υπόλοιπα βοηθούν τους μαθητές να ανακαλέσουν και να αναλύσουν προσωπικές εμπειρίες. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι όλα τα κείμενα της ενότητας επιδιώκουν την εκπλήρωση των κοινωνικοπολιτισμικών στόχων. Για γλωσσική διδασκαλία – κατανόηση και συζήτηση – ο εκπαιδευτικός επιλέγει το κείμενο που θεωρεί καταλληλότερο. Για τη διδασκαλία του πλάγιου λόγου ενδείκνυται να χρησιμοποιηθεί το κείμενο «Το χρονικό μιας εφημερίδας», το οποίο μαζί με τα παραδείγματα στο τετράδιο δραστηριοτήτων συμβάλλει και στην εμπέδωση του συντακτικού φαινομένου.

Στην ενότητα διδάσκονται τα αρχαιόκλιτα ουσιαστικά σε -η/-εις και η μετατροπή του ευθέος λόγου σε πλάγιο.

Κατά την κλίση των ουσιαστικών προσέχουμε τις διαφορές, όπως αυτές φαίνονται στον παρακάτω πίνακα:

γνώμη	γνώμες	κατάσταση	καταστάσεις
γνώμης	γνώμών	κατάσταση	καταστάσεων
γνώμη	γνώμες	κατάσταση	καταστάσεις
γνώμη	γνώμες	κατάσταση	καταστάσεις

Στην ενότητα εξετάζεται ο πλάγιος λόγος (δομή και λειτουργία του). Η πρώτη προσέγγιση έχει γίνει ήδη στο β' επίπεδο, τεύχος β' (ενότητα 18). Εδώ προσφέρεται η διδασκαλία του πλάγιου λόγου στη δομή καταφατική/ πλάγια ερωτηματική πρόταση, όπως φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα:

Γιάννης: Αύριο θα γραφτώ συνδρομητής στην εφημερίδα της Κοινότητας.
⇓
Ο Γιάννης είπε ότι αύριο θα γραφτεί συνδρομητής στην εφημερίδα της Κοινότητας.
Κατερίνα: Άννα, θα έχεις αύριο έτοιμο το άρθρο για την εφημερίδα;
Άννα: Ναι, θα το έχω.
⇓
Η Κατερίνα ρώτησε την Άννα αν θα έχει αύριο έτοιμο το άρθρο για την εφημερίδα.
Η Άννα απάντησε ότι /πως θα το έχει έτοιμο.

Οι μαθητές πρέπει να προσέξουν ιδιαίτερα πώς μετασχηματίζεται ο ευθύς λόγος σε πλάγιο, δηλ. με:

- τη χρήση των εκφράσεων: *λέω πως, λέω ότι., ρωτώ αν., προτείνω να., κ.ά.,*
- τη μετατροπή της κύριας πρότασης του ευθέως λόγου σε δευτερεύουσα και
- την αλλαγή του πρώτου προσώπου σε τρίτο.

Στην ενότητα από τον διάλογο στον πλάγιο λόγο οι ασκήσεις βοηθούν τον μαθητή να εμπεδώσει τους όρους του μετασχηματισμού.

Ως προς την παραγωγή γραπτού λόγου, στο τετράδιο δραστηριοτήτων υπάρχει ποικιλία μικρών αγγελιών από εφημερίδες, μέσω των οποίων επιδιώκουμε να γνωρί-σουν οι μαθητές τις εναλλακτικές μορφές λόγου και τον τρόπο με τον οποίο συντάσσεται μια αγγελία.

Διευρυμένο λεξιλόγιο

Εκτός από το βασικό λεξιλόγιο που υπάρχει στο βιβλίο του μαθητή, ο εκπαιδευτικός μπορεί να το διευρύνει και με άλλες εκφράσεις ή λέξεις όπως:

- **ξεδιπλώνεται** ένα ρούχο
- **ξεδιπλώνεται** η ιστορία των αθλητικών αγώνων

Κείμενο ακουστικής κατανόησης (άσκηση 10)

(Το ακόλουθο κείμενο προορίζεται για ανάγνωση από τον δάσκαλο της τάξης. Ακολουθούν δικές του ερωτήσεις κατανόησης. Στη συνέχεια οι μαθητές μπορούν να απαντήσουν στις ερωτήσεις που υπάρχουν στο τετράδιο δραστηριοτήτων).

Με λένε Μαρίνα. Είμαι μαθήτρια της ΣΤ' Δημοτικού και έχω ένα αδελφό που πηγαίνει στο Γυμνάσιο. Από την πρώτη μέρα που πήραμε στα χέρια μας την εφημερίδα ενθουσιαστήκαμε με τα θέματά σας. Το μόνο άσχημο είναι ότι τσακωνόμαστε για το ποιος θα τα πρωτοδιαβάσει.

Τέλος πάντων. Αγαπητοί Ερευνητές, πρέπει να σας πω ότι διασκεδάω με τα ανέκδοτα, τα αινίγματα και τις ιστορίες που δημοσιεύετε στη Νο 1 εφημερίδα της Ελλάδας και ενημερώνομαι για διάφορες ειδήσεις και εκδηλώσεις στο εξωτερικό.

Τώρα βέβαια, θα αναρωτιέστε γιατί σας έστειλα το γράμμα. Λοιπόν, ζω αλληλογραφία με παιδιά από την Ελλάδα ή το Εξωτερικό, ηλικίας 10 ως 15 ετών. Ενδιαφέροντα και χόμπι μου: μπάσκετ, ποδήλατο, συλλογή γραμματοσήμων, μουσική.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4η Καθημερινές ιστορίες

Γενικός στόχος

- Η ενότητα έχει στόχο να παρουσιάσει περιστατικά της καθημερινής ζωής, όπως αυτά που συμβαίνουν στο σχολείο, στο σπίτι, στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Ειδικοί στόχοι

Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να γνωρίσουν οι μαθητές εμπειρίες παιδιών στο χώρο του σχολείου ή στο σπίτι περασμένων εποχών.
- Να μιλήσουν για τις προσωπικές τους εμπειρίες.

Ψυχοπαιδαγωγικός στόχος

- Να συνειδητοποιήσουν πόσο σημαντικό είναι να συμβιώνουν μέσα σε μια ομάδα ή μια παρέα, καθώς έτσι ανταλλάσσουν ιδέες, γνώσεις και ενισχύονται το πνεύμα της αλληλεγγύης και της αλληλοβοήθειας.

Γλωσσικοί στόχοι

- Να κατακτήσουν το βασικό λεξιλόγιο της ενότητας που αναφέρεται σε ιστορίες από το σχολείο και το σπίτι.
- Να εμπεδώσουν τη μορφολογία και τη χρήση των ουσιαστικών σε -ο, -ι, -μα.
- Να κατανοήσουν την ακολουθία των χρόνων, ξεκινώντας από το προγενέστερο και προχωρώντας στο πρόσφατο γεγονός.
- Να κατανοήσουν τον μηχανισμό την παραγωγής ουσιαστικών σε -σμο, -ξιμο, -ψμο από τον αντίστοιχο ρηματικό τύπο.
- Να κατανοήσουν τη λειτουργία των χρονικών δεικτών μέσα στον αφηγηματικό λόγο.

Διδακτική μεθοδολογία

Στο πρώτο κείμενο της ενότητας, το οποίο έχει τίτλο «Μια μέρα στο σχολείο», παρουσιάζεται η εικόνα από τη ζωή σε σχολείο παλαιότερης εποχής. Σ' αυτό κυριαρχεί η αλληλεγγύη μεταξύ των συμμαθητών και μπορεί να αποτελέσει την αφορμή, για να μιλήσουν οι μαθητές για τις προσωπικές τους εμπειρίες.

Το δεύτερο κείμενο της ενότητας «Κυριακή απόγευμα» παρουσιάζει ένα περιστατικό από τη ζωή δύο παιδιών στο σπίτι, Κυριακή απόγευμα, και προκαλεί, επίσης, τα παιδιά να αφηγηθούν δικά τους βιώματα.

Τα κείμενα της ενότητας είναι λογοτεχνικά και γι' αυτό επιλέγονται οι ερωτήσεις κλειστού τύπου, για τον έλεγχο του βαθμού κατανόησής τους. Ακολουθούν οι ασκήσεις λεξιλογίου και μορφολογίας με τις οποίες επιδιώκεται η εμπέδωση της κλίση των ουδετέρων. Ιδιαίτερη φροντίδα καταβάλλεται για την κατανόηση και τη

χρήση του σωστού κατά περίπτωση χρόνου και των χρονικών δεικτών (άσκηση αριθμ. 7). Για την καλλιέργεια του γραπτού λόγου ακολουθούνται τα εξής βήματα: α) Ανά-γνωση μιας ιστορίας και συνέχισή της, β) αφήγηση περιστατικού στο σχολείο και γ) αφήγηση αστείας περιπέτειας.

**Κείμενο ακουστικής κατανόησης
(άσκηση 4)**

(Το ακόλουθο κείμενο προορίζεται για ανάγνωση από τον δάσκαλο της τάξης. Ακολουθούν οι ερωτήσεις κατανόησης. Στη συνέχεια οι μαθητές μπορούν να απαντήσουν στις ερωτήσεις που υπάρχουν στο τετράδιο δραστηριοτήτων).

Μέσα στο σούπερμάρκετ ψάχνουμε να βρούμε ρύζι και ζάχαρη. Σε κάτι ράφια έχει μακαρόνια και δίπλα ρύζια. Ποιο από όλα να πάρουμε; Παίρνουμε ένα πακέτο πράσινο, παίρνουμε και ένα πακέτο μακαρόνια. Λίγο παρακάτω έχει χιλιάδες κουτιά γάλατα. Σ' έναν πάγκο πακέτα, χιλιάδες πακέτα ζάχαρη. Παίρνουμε και ένα πακέτο ζάχαρη και προχωράμε. Τώρα κάνει στροφή το μαγαζί και μας φέρνει μπροστά σε ράφια με πορτοκαλάδες, λεμονάδες, μπίρες, κρασιά.

Ο πατέρας έχει προχωρήσει στη βιτρίνα με τα τυριά. Άλλο και τούτο! Υπάρχουν κι άλλα τυριά εκτός από τη μυζήθρα, τη φέτα, το κεφαλίσιο και το κασέρι; Κι εγώ που νόμιζα ότι τα ήξερα όλα ... Κοίτα εδώ τυριά... Ένα όμως τους έχει μουχλιάσει κι αυτοί το πουλάνε...

*Ε. Φακίνου, Ασπραδενή
(διασκευή)*

ΕΝΟΤΗΤΑ 5η Όσα δεν γράφει η Ιστορία...

Γενικοί Στόχοι

Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει θέματα που σχετίζονται με την επέτειο της 28ης Οκτωβρίου 1940 και τις ιστορικές στιγμές που ακολούθησαν: το Αλβανικό Έπος, την Κατοχή και την Αντίσταση. Με τη διδασκαλία της ενότητας επιδιώκουμε να εκπληρωθούν οι εξής σκοποί:

- Να παρουσιαστεί το Έπος του 1940 ως αγώνας που ενώνει όλους τους Έλληνες για την υπεράσπιση κοινών ιδανικών και αγαθών.
- Να εκτιμηθούν το κόστος και οι θυσίες που είχε αυτός ο αγώνας (πείνα, θάνατος, κίνδυνοι) και γενικά να αναδειχθεί η ανθρώπινη διάστασή του.
- Να τονιστεί η σημασία των αγώνων του ελληνικού λαού και η παγκόσμια απήχρησή τους.

Ειδικό Στόχοι

Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να γνωρίσουν οι μαθητές μέσα από μαρτυρίες διαφόρων πηγών την περίοδο αυτή της Ελληνικής Ιστορίας.
- Να προσπαθήσουν να δώσουν απαντήσεις σε ερωτήματα σχετικά με την εποχή, ψάχνοντας σε βιβλία και συγκεντρώνοντας υλικό.

Ψυχοπαιδαγωγικός στόχος

Να καλλιεργήσουν το πνεύμα της συνεργατικότητας και της έρευνας.

Γλωσσικός στόχος

Να μπορούν να διατυπώνουν ερωτήσεις, απορίες, προβληματισμούς σχετικά με το συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός, αλλά και με άλλα μεταγενέστερα.

Διδακτική μεθοδολογία

Στο βιβλίο του μαθητή υπάρχουν δύο κείμενα α) «*Ο κυρ-Θάνος του 1940*» και β) «*Σκεφτική είναι η Ιφιγένεια...*». Για τα κείμενα αυτά προτείνονται τα παρακάτω:

- Εάν το επίπεδο της τάξης ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των κειμένων, τότε θα διδαχθούν και τα δύο, επιμένοντας στους χαρακτήρες, στα συναισθήματα και στις απόψεις των προσώπων που εμφανίζονται σ' αυτά.
- Εάν ο εκπαιδευτικός διαπιστώσει ότι το επίπεδο της τάξης δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του κειμένου «*Ο κυρ-Θάνος...*» τότε μπορεί να το απλοποιήσει και να δώσει ιδιαίτερο βάρος αυτών που τ' άφησαν. Αυτό το απόσπασμα δίνει την ιδέα να ανατεθεί μικρή έρευνα στα παιδιά
- Οι διάλογοι του πρώτου κειμένου διευκολύνουν τη δραματοποίηση. Βασικά πρόσωπα είναι τα τρία παιδιά και ο θείος Αλέξης.

Ως βασικά κείμενα από το τετράδιο δραστηριοτήτων προτείνονται:

- το ποίημα του Ελύτη «Ήταν γενναίο παιδί», από το «Άσμα ηρωικό και πένθιμο για το χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας»,
- το κουίζ και το κείμενο που αντιστοιχεί στην χώρα υποδοχής,
- το κείμενο με την ακουστική άσκηση,

Τα κείμενα που ανθολογούνται παρουσιάζουν μια πρισματική θεώρηση της εποχής και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για υλικό για σχολική εορτή.

Διευρυμένο λεξιλόγιο

η απόδραση
το στρατόπεδο
ο αιχμάλωτος
το συσσίτιο
η απελευθέρωση

Κείμενο ακουστικής κατανόησης

(Το ακόλουθο κείμενο προορίζεται για ανάγνωση από τον δάσκαλο της τάξης. Ακολουθούν ερωτήσεις κατανόησης. Στη συνέχεια οι μαθητές μπορούν να απαντήσουν στις ερωτήσεις 4 και 5 που υπάρχουν στο τετράδιο δραστηριοτήτων).

Μάρτυρες και μαρτυρίες

Ανέκδοτες αφηγήσεις από τον καθημερινό Γολγοθά των Αθηναίων
(από το αφιέρωμα της Καθημερινής "Κατοχική Αθήνα")

Ένας Νεοζηλανδός θυμάται

Τραυματίστηκα στη Μάχη της Κρήτης. Οι Γερμανοί με πήγαν με το αεροπλάνο στην Αθήνα. Στην αρχή βρέθηκα μαζί με άλλους αιχμαλώτους στην Κοκκινιά, μια γειτονιά της Αθήνας. Εκεί μάθαμε περισσότερα για τους Αθηναίους που προσπαθούσαν με κάθε τρόπο να μας βοηθήσουν και μας έκαναν νοήματα από ταράτσες των γειτονικών σπιτιών. Βοήθησαν μάλιστα και μερικούς από τους συντρόφους μου, που κατάφεραν να συρθούν και να περάσουν κάτω από το συρματόπλεγμα.

Στο μεταξύ το πόδι μου χειροτέρευε και μ' έστειλαν πίσω στο νοσοκομείο αιχμαλώτων πολέμου. Ένα απόγευμα παρατήρησα από την ταράτσα ότι οι Γερμανοί σκοποί φαίνονταν νυσταγμένοι. Σύρθηκα κάτω από το συρματόπλεγμα χωρίς να με δει κανείς.

Πήγα σ' ένα σπίτι εκεί κοντά και με βοήθησε μια Ελληνίδα νοικοκυρά. Το ίδιο βράδυ ο άντρας της με πήγε σ' ένα άλλο σπίτι κοντά στο στρατόπεδο, όπου είχα δει φιλικά νοήματα. Με υποδέχτηκε μια Ελληνίδα που με οδήγησε σε μια άλλη

περιοχή της Κοκκινιάς. Εκεί με έκρουσε ένας οδοντίατρος μαζί με δύο από τους συντρόφους μου που είχαν καταφέρει να φύγουν πριν από μένα. Ήταν στην ομάδα της Λέλας Καραγιάννη.

Όταν οι Γερμανοί άρχισαν να ψάχνουν την περιοχή μας με πήγαν στον Πειραιά και μετά, σ' ένα άλλο σπίτι. Η κυρία Καραγιάννη, ο Αβέρωφ, που ήταν υπεύθυνος για την Αντίσταση σ' εκείνη τη γειτονιά, ένας κοσμηματοπώλης που τον έλεγαν Πάλλη και ο Παπαστράτος, ο καπνοβιομήχανος, έδωσαν χρήματα για να αγοραστεί ένα καΐκι. Φύγαμε νύχτα από τον Πειραιά με τη βοήθεια της ελληνικής αστυνομίας. Μαζί μας ήταν ένας Ηλίας και ο Λευτέρης ο μηχανικός, δέκα Έλληνες, ένας Εβραίος, ένας Αυστραλός και δύο Βρετανοί. Με πολύ λίγα τρόφιμα, ελάχιστο νερό και λίγη βενζίνη, ξεκινήσαμε.

Νιώθω αιώνια ευγνωμοσύνη για τους Έλληνες, που ρισκάρισαν τόσα πολλά για χάρη μου και για χάρη των άλλων συμμάχων στρατιωτών κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Παρ' όλη την πείνα, εγώ ποτέ μου δεν πείνασα... Δεν θα μπορούσε κανένας άλλος λαός να είναι πιο θαρραλέος.

*Roy Farran, Νέα Ζηλανδία
Μετάφραση Δημήτρη Βρεττάκου*

Ως εναλλακτική άσκηση προσφέρεται και η ακόλουθη:

Ακούω το κείμενο και διαλέγω το σωστό

στην Κρήτη
Ο Νεοζηλανδός τραυματίστηκε στη Ρωσία
στην Αίγυπτο

στην Αθήνα τον βοήθησαν
τον Νεοζηλανδό
οι Άγγλοι
οι Έλληνες αντιστασιακοί
οι Γερμανοί

Από τον Πειραιά έφυγε με
καΐκι
τρένο
αυτοκίνητο

ΕΝΟΤΗΤΑ 6η

Κάθε δέντρο και μια ιστορία

Γενικοί στόχοι

- Να γνωρίσουν οι μαθητές τη φύση ως χώρο που ανανεώνει και αναζωογονεί τον άνθρωπο.

Ειδικοί στόχοι

Κοινωνικοπολιτισμικός στόχος

- Να γνωρίσουν μύθους της ελληνικής παράδοσης και αρχέγονων πολιτισμών που μιλούν για την αρμονική σχέση ανθρώπου και φύσης.

Ψυχοπαιδαγωγικός στόχος

- Να ενθαρρυνθούν να αποκτήσουν κι αυτοί μια ανάλογη σχέση με τον φυσικό κόσμο και να συζητήσουν τα προβλήματα που αυτός αντιμετωπίζει σήμερα.

Γλωσσικοί στόχοι

- Να γνωρίσουν την ιδιαίτερη σχέση με τον φυσικό κόσμο μέσα από λογοτεχνικά κείμενα και μέσα από τους μύθους και τις παραδόσεις των λαών.
- Να ασκηθούν στη χρήση των ρημάτων β' συζυγίας στην οριστική του ενεστώτα.
- Να εμπεδώσουν τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους εκφράζουμε μια προτροπή.

Διδακτική μεθοδολογία

Ο δάσκαλος θα αφιερώσει χρόνο για να συζητήσουν οι μαθητές τον τίτλο της ενότητας και να τον συσχετίσουν με ιστορίες που τυχόν έχουν ακούσει για δέντρα ή που γνωρίζουν από το άμεσο περιβάλλον τους.

Η ομάδα κειμένων που ακολουθεί με τον τίτλο «Και τα δέντρα έχουν ψυχή» επιδιώκει να προβάλλει τον σεβασμό και την αγάπη που είχαν για τη φύση όλοι οι αρχέγονοι πολιτισμοί και τον εξέφραζαν με μύθους που αναφέρονταν σε όλον τον φυσικό κόσμο (παμπνυχισμός). Έγινε προσπάθεια η επιλογή των κειμένων να καλύψει τρεις ηπείρους, ώστε να προβληθεί ο σεβασμός προς το φυσικό περιβάλλον ως κοινό στοιχείο των διαφορετικών αυτών πολιτισμών. Βέβαια, αν το επίπεδο της τάξης το επιτρέπει, θα μπορούσε να γίνει λόγος για τη σχέση ανθρώπου-φύσης και στα λογοτεχνικά κείμενα, όπως το δημοτικό τραγούδι, ή τα παραμύθια ή γενικότερα, σε ομόθεμα έργα της νεοελληνικής και της παγκόσμιας λογοτεχνίας κ.ά.

Από λεξιλογική άποψη, η ενότητα επιδιώκει να κατακτήσουν τα παιδιά τη δυνατότητα περιγραφής ενός τοπίου στη φύση.

Στη διδασκαλία της γραμματικής παρουσιάζεται ο ενεστώτας των ρημάτων της δευτέρας συζυγίας σε -άω. Γίνεται λόγος για τους διπλούς τύπους και οι μαθητές

καλούνται να αντικαταστήσουν, να συγκεντρώσουν και να ομαδοποιήσουν ρήματα αυτής της κατηγορίας. Επίσης, παρουσιάζονται, με τρεις διαφορετικούς τρόπους, προτρεπτικές φράσεις και ζητείται ο μετασχηματισμός τους. Χρήσιμο θα είναι να διευκρινιστεί ότι κάθε παραλλαγή έχει και μια διαφορετική νοηματική απόχρωση (απλή προτροπή, ενθάρρυνση, ερώτηση-πληροφόρηση).

Στο τελευταίο μέρος η ενότητα αναφέρεται σε δραστηριότητες σχετικά με το περιβάλλον, από τις οποίες μπορεί να γίνει μια επιλογή, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών.

ΕΝΟΤΗΤΑ 7η Επικοινωνούμε με τον κόσμο

Γενικοί στόχοι

Με τη διδασκαλία της ενότητας αυτής επιδιώκουμε:

- Τα παιδιά να γνωρίσουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, καθώς και τις δυνατότητες της νέας τεχνολογίας, δηλ. των υπολογιστών, του Ίντερνετ (Διαδικτύου).
- Να επικοινωνήσουν με παραδοσιακούς (π.χ. γράμμα) και σύγχρονους τρόπους (π.χ. διαδίκτυο).

Ειδικοί στόχοι

Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

Με τα κείμενα και τις δραστηριότητες επιδιώκουμε:

- Να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Επικοινωνίας και να κατανοήσουν ότι ο άνθρωπος από πολύ παλιά προσπάθησε να βρει τρόπους να επικοινωνεί με τους συνανθρώπους του και να μαθαίνει νέα.
- Να κατανοήσουν πώς ένα μέσο βοηθά ώστε να επικοινωνήσουν με παιδιά από όλο τον κόσμο και να γνωριστούν μεταξύ τους.

Ψυχοπαιδαγωγικός στόχος

Επιδιώκουμε το παιδί να μάθει τα σπουδαιότερα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Επικοινωνίας και τη χρησιμότητά τους, και να προσαρμοστεί στα δεδομένα της νέας τεχνολογίας και στις δυνατότητες που του προσφέρουν.

Γλωσσικοί στόχοι

Το περιεχόμενο της ενότητας σχετίζεται με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Επικοινωνίας και προσφέρει τις εξής δυνατότητες όσον αφορά στην καλλιέργεια της ελληνικής γλώσσας:

- να παρουσιάσουμε στους μαθητές το βασικό λεξιλόγιο της θεματικής ενότητας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και Επικοινωνίας καθώς και τη συγκεκριμένη γλωσσική χρήση δομών που αφορούν αυτή την ενότητα (π.χ. *σερφάρω στο Ίντερνετ, μπαίνω στο Ίντερνετ κ.τ.λ.*),
- να εμπεδώσουν οι μαθητές τη χρήση αυτού του λεξιλογίου μέσα από ασκήσεις,
- να εξασκηθούν στη μορφολογία παρατατικού των ρημάτων σε -ώ (συνηρημένον) (π.χ. *ρωτώ-ρωτούσα, τηλεφωνώ-τηλεφωνούσα*),
- να χρησιμοποιήσουν παρατατικό χρόνο για την αφήγηση (γραπτά ή προφορικά) παρελθοντικών γεγονότων,
- να παραγάγουν γραπτό λόγο μέσα από τη δημιουργία ενός γράμματος ή μηνύματος στον υπολογιστή και να παρουσιάσουν τον εαυτό τους, τα χόμπι τους κ.τ.λ.

Διδακτική μεθοδολογία

Το πρώτο κείμενο, που έχει τίτλο «Επίσκεψη στο Εργαστήρι Νέων Τεχνολογιών», παρουσιάζει δύο διαφορετικά είδη λόγου: α) τον δημοσιογραφικό λόγο (το εισαγωγικό κείμενο) και β) τον λόγο του παιδιού. Και στις δύο περιπτώσεις, η αφήγηση αναφέρεται στην επίσκεψη ενός σχολείου στο Εργαστήρι Νέων Τεχνολογιών, στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Οι ερωτήσεις προσφέρονται για συζήτηση μέσα στην τάξη, όσον αφορά στην κατανόηση του ίδιου του κειμένου, αλλά και ως αφορμή για να συζητήσουν τα παιδιά για τα δικά τους βιώματα.

Το δεύτερο κείμενο με τίτλο «Σχολικό γαϊτανάκι στο Ίντερνετ» παρουσιάζει, συγκεκριμένα πια, το Ίντερνετ και τη χρήση του από τα σχολεία με σκοπό την επικοινωνία των μαθητών από διάφορα σημεία του κόσμου. Οι ερωτήσεις προσφέρονται για συζήτηση μέσα στην τάξη, όσον αφορά την κατανόηση του ίδιου του κειμένου αλλά και ως αφορμή πάλι για κουβέντα σε θέματα δικών τους εμπειριών.

Οι ασκήσεις επιλογής (ασκ. 1 και 2) έχουν ως στόχο την κατανόηση των δύο βασικών κειμένων στο βιβλίο του μαθητή.

Με τις ασκήσεις συμπλήρωσης ελέγχεται:

- αν ο μαθητής μπορεί να χρησιμοποιήσει το θεματικό λεξιλόγιο που ήδη έχει διδαχθεί (ασκ.3).
- η ευχέρεια του μαθητή να χρησιμοποιεί σωστά τη μορφολογία του παρατατικού των συνηρημένων ρημάτων (ασκ. 4)

Η άσκηση παραγωγής γραπτού ή προφορικού λόγου (άσκ. 5) στοχεύει να ελέγξει αν ο μαθητής έχει κατακτήσει την έννοια του παρατατικού και αν είναι σε θέση να τον χρησιμοποιήσει σε κατάλληλες περιστάσεις (αφήγηση παρελθοντικού γεγονότος με διάρκεια). Σ' αυτή την άσκηση μπορεί να χρησιμοποιήσει ρηματικούς τύπους συνηρημένων ρημάτων (π.χ. *ρωτώ*) ή ρημάτων α' συζυγίας (π.χ. *πηγαίνω*).

Η αγγελία από το περιοδικό (άσκ. 6) ζητά από τον μαθητή να παραγάγει γραπτό λόγο όπου θα παρουσιάζει τον εαυτό του, έχοντας ως πρότυπα τι γράφουν οι δύο μαθητές στο δεύτερο βασικό κείμενο της ενότητας («Σχολικό γαϊτανάκι στο Ίντερνετ»).

Με αφορμή ένα κείμενο από παιδική εφημερίδα, η άσκηση 7 ζητά από τον μαθητή να ψάξει και να μιλήσει μέσα στην τάξη για μια από τις εφευρέσεις που βοήθησαν τους ανθρώπους να επικοινωνούν πιο εύκολα και πιο γρήγορα.

Στην άσκηση 8 καλείται ο μαθητής να συμπληρώσει πώς ονομάζονται τα μέρη του υπολογιστή.

ΕΝΟΤΗΤΑ 8η

Ο αθλητισμός τότε και σήμερα

Γενικοί στόχοι

- Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές ότι η αθλητική δραστηριότητα και γενικά η σωματική άσκηση αποτελεί έμφυτο χαρακτηριστικό του ανθρώπου ανά τους αιώνες.
- Να συνδέσουν το παρελθόν με το παρόν και να συνειδητοποιήσουν ότι η άσκηση και ο αθλητισμός είναι ανθρώπινες ενέργειες που εντάχθηκαν στην ιστορία ως συλλογικές πολιτισμικές δραστηριότητες.
- Να ενημερωθούν για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, το περιεχόμενο, τα ιδεώδη, που αυτοί προβάλλουν καθώς και την ιστορική τους εξέλιξη από τα αρχαία χρόνια μέχρι τη σύγχρονη εποχή.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να κατανοήσουν οι μαθητές ότι ο αθλητισμός και γενικά η σωματική άσκηση είναι μια ανθρώπινη δραστηριότητα παγκόσμιας εμβέλειας που τείνει να συντελέσει στη συναδέλφωση των λαών.
- Να γνωρίσουν τον τρόπο διοργάνωσης των αρχαίων Ολυμπιακών Αγώνων, τα αγωνίσματα και το τελετουργικό που ακολουθούσε.
- Να συγκρίνουν τους αρχαίους με τους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες και να διατυπώσουν κρίσεις, απόψεις και συμπεράσματα που απορρέουν από τη σύγκριση αυτή.
- Να ασκηθούν στη διάκριση και ταξινόμηση των διαφόρων αθλημάτων σε κατηγορίες (ατομικά, ομαδικά αθλήματα, περισσότερο ή λιγότερο δημοφιλή αθλήματα).
- Να διαπιστώσουν τη διαχρονικότητα και την οικουμενικότητα αξιών, όπως είναι τα αθλητικά ιδεώδη, που παραμένουν αναλλοίωτα στον χρόνο και να αποκτήσουν θετική στάση απέναντι στην άθληση.
- Να κάνουν σύγκριση μεταξύ των αρχαίων και των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων και να δουν με κριτικό μάτι τις αλλαγές που έχουν επέλθει.
- Να μάθουν για τη συμβολή Ελλήνων λογίων στην επαναλειτουργία και διοργάνωση των πρώτων Ολυμπιακών Αγώνων.

Ψυχοπαιδαγωγικοί

- Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές ότι η σωματική άσκηση και η καλή φυσική κατάσταση συντελούν στην ψυχική υγεία.
- Να καλλιεργηθεί η διαμαθητική συνεργασία και επικοινωνία, ο διάλογος και η αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών.

Γλωσσικοί στόχοι

- Να κατανοήσουν οι μαθητές τα κείμενα, βοηθούμενοι από τις σχετικές ερωτήσεις στο βιβλίο του μαθητή και από τις ασκήσεις στο τετράδιο δραστηριοτήτων.
- Να κατακτήσουν το βασικό θεματικό λεξιλόγιο.
- Να κατανοήσουν τη χρήση των αιτιολογικών συνδέσμων (γιατί, επειδή, αφού), καθώς και τη λειτουργία τους στην πρόταση σε γραπτό και προφορικό λόγο.
- Να ασκηθούν προφορικά και γραπτά στη σύνδεση κυρίων και δευτερευουσών προτάσεων, χρησιμοποιώντας τους παραπάνω αιτιολογικούς συνδέσμους.
- Να ασκηθούν οι μαθητές, στην προφορική και γραπτή διατύπωση ολοκληρωμένων νοημάτων.
- Να ασκηθούν στην αιτιολόγηση ενεργειών, επιθυμιών ή πράξεων με τη χρήση ορθών λεκτικών σχημάτων και λογικών επιχειρημάτων.

Μεθοδολογία

Στο βιβλίο του μαθητή υπάρχουν τρία κείμενα. Στα δυο πεζά παρουσιάζεται η ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων σε δύο φάσεις: στους αγώνες της Αρχαιότητας και στους σύγχρονους και τονίζονται τα εξής σημεία:

- Η σημασία της άθλησης γενικώς αλλά και ειδικότερα το τι αντιπροσώπευε αυτή η άθληση για την υπεράσπιση της πόλης-κράτους και την ασφάλεια των πολιτών.
- Η άθληση που περνά σε ένα συμβολικό επίπεδο, όπου και συνδέεται με τους αγώνες προς τιμήν των θεών.
- Οι Ολυμπιακοί Αγώνες που καθίστανται ρυθμιστικός παράγοντας τόσο του καθημερινού βίου, όσο και του πολιτικού είναι και γίνεσθαι μεταξύ των πόλεων (π.χ. επιτυγχάνεται εκχειρία και αποδοχή κοινού συστήματος αξιών).
- Η ανάδειξη και η αναγνώριση του Ολυμπιονίκη.
- Η παγκόσμια απήχηση των Ολυμπιακών Αγώνων και η πλούσια χρηματοδότησή τους.
- Η αναγνώριση, η προβολή και τα προνόμια των Ολυμπιονικών.

Στο τρίτο κείμενο, το ποίημα «Καλλιπάτειρα», θα επισημανθούν γενικώς:

- Η σημασία της παρουσίας συγγενών στο στάδιο κατά την τέλεση των αγώνων.
- Η σημασία που είχε για τον άνθρωπο της πόλεως-κράτους να παρακολουθήσει τους αγώνες.
- Η αναγνώριση που συνοδεύει σε διάρκεια χρόνου την οικογένεια του Ολυμπιονίκη.

Η κατανόηση του λεξιλογίου επιτυγχάνεται με μια άσκηση συμπλήρωσης και με

μία ερμηνείας. Προκειμένου για λέξεις από την καθημερινή χρήση (όπως εδώ: *δημοφιλής, γυμνάσιο, κόνινος*) μπορεί να συμβουλευθεί το λεξικό.

Για τη διδασκαλία και την εμπέδωση των αιτιολογικών προτάσεων, χρησιμοποιούμε τα πεζά κείμενα που υπάρχουν στο Βιβλίο του Μαθητή, καθώς και το κείμενο στο Τετράδιο των Δραστηριοτήτων, που εξηγεί τους λόγους για τους οποίους η Καλλιπάτειρα μπήκε στο Ολυμπιακό Στάδιο.

Γενικές Οδηγίες

- Ο δάσκαλος κατά την κρίση του φέρνει πρόσθετο ενημερωτικό υλικό σχετικό με διάφορα αθλήματα. Καλό θα ήταν να μην περιοριστεί αποκλειστικά στους Ολυμπιακούς Αγώνες.
- Κρίνεται σκόπιμο να ενθαρρυνθούν οι μαθητές του να βρουν οι ίδιοι πληροφοριακό υλικό (έντυπο ή ακόμα και σε ηλεκτρονική μορφή), από ποικίλες πηγές, σχετικά με τα πιο αγαπημένα τους αθλήματα. Η παραπάνω δραστηριότητα θα μπορούσε να λειτουργήσει και στο πλαίσιο μικρών ομάδων, όπου κάθε μια θα παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνάς της στην τάξη.
- Αν υπάρχει η δυνατότητα βιωματικής προσέγγισης (π.χ. επίσκεψη κάποιου αθλητή στο σχολείο κ.λπ.), θα ήταν χρήσιμο και εποικοδομητικό για τους μαθητές.
- Τέλος, κάθε άλλη πρωτοβουλία και πρωτότυπη σκέψη του δασκάλου της τάξης αλλά και των μαθητών είναι αποδεκτή, εφόσον συντάσσεται με τους γενικότερους σκοπούς και στόχους του μαθήματος.

ΕΝΟΤΗΤΑ 9η

Αυτός ο φύλλος τσιμπάει... αλλιώς!

Γενικοί στόχοι

- Με τη διδασκαλία της ενότητας επιδιώκουμε να παρουσιάσουμε δραστηριότητες που καλύπτουν τον ελεύθερο χρόνο. Αυτός μπορεί να αποβεί δημιουργικός εάν συνδυαστεί με θέματα που, χωρίς να φαίνονται άμεσα, συνδέονται με το σχολείο.
- Να γνωρίσουν οι μαθητές τις καταστάσεις που διαμορφώνονται στην οικογένεια ή στην κοινότητα γύρω από την αποκλειστική απασχόληση των παιδιών με παιχνίδια ή με χόμπι.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

Η ενότητα πραγματεύεται το θέμα «Ελεύθερος χρόνος-χόμπι» και έχει ως πυρηνικό κείμενο ένα απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Ο φύλλος*. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι της ενότητας είναι:

- Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές την αξία και τη χρησιμότητα του ελεύθερου χρόνου και πώς μπορεί αυτός να είναι ταυτόχρονα παραγωγικός, χρήσιμος και ευχάριστος.
- Να γνωρίσουν τις απόψεις των απλών ανθρώπων ενός χωριού της δεκαετίας του '70 για τη διάθεση του ελεύθερου χρόνου στο διάβασμα.

2. Ψυχοπαιδαγωγικοί στόχοι

- Να ενθαρρυνθούν οι μαθητές, να διατυπώσουν τις σκέψεις και τους προβληματισμούς για τον ελεύθερο χρόνο και πώς μπορεί αυτός να είναι εποικοδομητικός και να συμβάλλει στην ψυχική ισορροπία.

3. Γλωσσικοί στόχοι

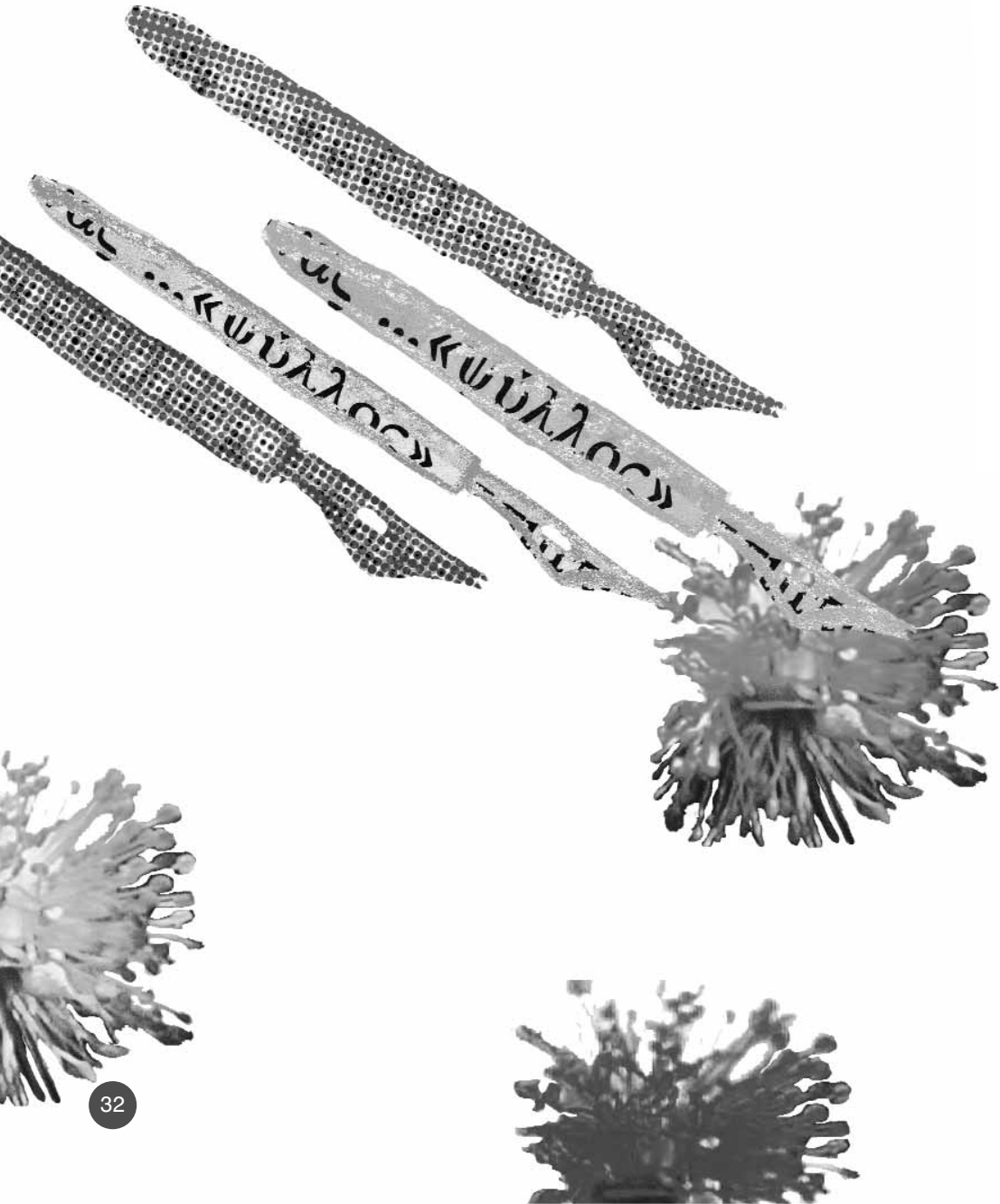
- Να εμπεδώσουν τη χρήση του συνοπτικού και μη συνοπτικού μέλλοντα καθώς και την ορθή χρήση τους μέσα στον γραπτό λόγο.
- Να μάθουν πώς χρησιμοποιούνται οι βασικοί αντιθετικοί σύνδεσμοι *αλλά*, και *όμως* και πώς επιτυγχάνεται η σύνδεση προτάσεων μ' αυτούς.
- Να συνειδητοποιήσουν τις λεπτές αποχρώσεις μεταξύ *κυριολεξίας* και *μεταφοράς* στον επικοινωνιακό, καθημερινό λόγο του αγροτικού βίου.
- Να κατανοήσουν τη δομή της λεκτικής διατύπωσης της ειρωνείας.
- Να κατακτήσει το βασικό λεξιλόγιο.

Μεθοδολογία

Η παρούσα διδακτική ενότητα συνδέεται με την 3η ενότητα, που είναι θεματικά παρεμφερής, ώστε να προωθηθεί η ανατροφοδοτική διαδικασία και η σπειροειδής διάταξη της διδακτέας ύλης.

Το τραγούδι του Λουκιανού Κηλαϊδώνη μπορεί να ακουστεί και από το κασετόφωνο. Στη συνέχεια ο δάσκαλος κάνει ερωτήσεις στα παιδιά για να διαπιστώσει τι κατανοούν από τον ποιητικό προφορικό λόγο και, τέλος, μπορεί να γίνει ένα λεκτικό παιχνίδι όπου θα εκφωνεί κάποιος ή κάποια μια υποθετική πρόταση και ο άλλος ή άλλη θα απαντά στον σωστό χρόνο. Το ίδιο μπορεί να γίνει και αντιστρόφως.

ΕΝΟΤΗΤΑ 10η Χρονιάρες μέρες!

Γενικοί στόχοι

Η ενότητα ανήκει σ' εκείνες που πραγματεύονται εορταστικά ή επετειακά θέματα. Το βασικό κείμενο αναφέρεται στη ζωή ενός προσφυγόπουλου από τα «Κατεχόμενα» της Κύπρου και αφιερώνεται στο παιδί οποιουδήποτε μέρους της Υψηλίου, που υποφέρει από τον πόλεμο και τις συνέπειές του.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικόπολιτισμικοί στόχοι

- Με αφορμή τις γνώσεις που έχουν από τα προηγούμενα κείμενα των βιβλίων της σειράς «Πράγματα και Γράμματα» και «Εμείς και οι Άλλοι», επιδιώκεται να συναισθανθούν οι μαθητές την ανάγκη που έχει ο κάθε άνθρωπος από την αγάπη που εμπνέει η Γέννηση του Χριστού.
- Να βιώσουν ότι ο πόλεμος καταστρέφει όχι μόνο τους οικογενειακούς δεσμούς αλλά και τη σχέση του ανθρώπου με το συλλογικό γίνεσθαι και τη ζωή της κοινότητας, την ανάγκη της οποίας νοιώθουμε έντονα τις μεγάλες εορτές της Χριστιανοσύνης.
- Να κατανοήσουν τη σημασία που έχει το καράβι στη ζωή του Έλληνα και πώς αυτός το ανάγει σε συμβολικό φορέα αγαθών.
- Να γνωρίσουν οι μαθητές μέσα από κείμενα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Ποίηση και Πεζογραφία) την πολιτισμική και, στην περίπτωση της ενότητας, εορταστική ατμόσφαιρα που περιβάλλει τις χρονιάρες μέρες.
- Να κατανοήσουν ότι η επικοινωνία μέσω της αλληλογραφίας αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο επικοινωνίας, αλλά και εμφύχωσης του αποδέκτη.

2. Ψυχοπαιδαγωγικοί στόχοι

- Να αντιληφθούν οι μαθητές ότι η δοκιμασία και επομένως η ανάγκη της επικοινωνίας των παιδιών που βιώνουν τις συνέπειες του πολέμου είναι ακόμη μεγαλύτερη τις ημέρες αυτές.
- Να αναπτύξουν ευαισθησίες, όπως ο αλτρουϊσμός, που δεν προϋποθέτει κατ' ανάγκην υλική βοήθεια, αλλά μόνο πνευματική και ηθική συμπαράσταση.

3. Γλωσσικοί στόχοι

- Να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο προβάλλει το λογοτεχνικό κείμενο τα νοήματα, μεταδίδει τη συγκίνηση και προκαλεί τη συμμετοχή στο περιεχόμενο του πολιτισμού και των δρωμένων σ' αυτό.
- Να εξοικειωθούν οι μαθητές στην ανάγνωση του πρώτου νοήματος του κειμένου.
- Να αποκτήσουν ευχέρεια στη χρήση του λεξιλογίου σε επίπεδο κυριολεξίας και μεταφοράς. Να μάθουν να βρίσκουν τις λέξεις κλειδιά που βοηθούν τον

αναγνώστη στην προσέγγιση του ποιήματος.

Μεθοδολογία

Η αφόρμιση θα ξεκινήσει από την ατμόσφαιρα των ημερών, η οποία παρά την εορταστική της λαμπρότητα δεν καταφέρνει να εξαλείψει τη δυστυχία στον κόσμο. Μέσα στην εορταστική ατμόσφαιρα των Χριστουγέννων υπάρχει πάντοτε το μελανό σημείο του πολέμου. Αφού κατανοηθεί αυτή η αντίθεση, διαβάζεται το κείμενο και γίνονται οι πρώτες ερωτήσεις. Εδώ δίνεται έμφαση στην αξία του μηνύματος που εμπνυχώνει τον πάσχοντα. Οι ερωτήσεις του βιβλίου του μαθητή προφέρουν τους άξονες, μέσα στους οποίους θα κινηθεί ο αναγνώστης.

Με το δεύτερο κείμενο, το ποιητικό, οι μαθητές παραμένουν στην πρωτοχρο-νιάτικη ατμόσφαιρα και η κατανόηση του ποιητικού λόγου γίνεται μέσω των ερωτήσεων του βιβλίου του μαθητή. Εδώ μπορούμε να επισημάνουμε τη συμβολική αξία που αποκτούν οι λέξεις μέσα στο κείμενο. Μια καλή άσκηση, π. χ., είναι να διαπιστώσουν οι μαθητές πώς το επίθετο χρυσός, ή, ό χρησιμοποιείται μέσα στο ίδιο κείμενο τόσο με την κυριολεκτική του σημασία όσο και με τη μεταφορική του σημασία.

Με βάση το παρακάτω κείμενο της Αγγελικής Βαρελλά «Φιλενάδα, φουντουκιά μου», τα παιδιά μπορούν να ασκηθούν στην παραγωγή σύνθετων λέξεων.

Κείμενο ακουστικής κατανόησης

(Το ακόλουθο κείμενο προορίζεται για ανάγνωση από τον δάσκαλο της τάξης. Έπονται εκ μέρους του ερωτήσεις κατανόησης. Στη συνέχεια οι μαθητές μπορούν να απαντήσουν στις ερωτήσεις που υπάρχουν στο τετράδιο δραστηριοτήτων.)

Κόβετε βασιλόπιτα στα δέντρα σας;

Όχι; Τότε γιατί δεν αρχίζετε με τον καινούργιο χρόνο; Έχετε σκεφτεί πόση χαρά θα δώσετε στη γαρδένια της βεράντας σας ή στο γιασεμί ή στη μουριά του δρόμου, αν αφήσετε δίπλα του ένα λεπτό κομμάτι βασιλόπιτα; Θα μου πείτε: Γιατί να το κάνουμε, αφού δε θα τη φάνε; Για το καλό. Όλο και κάποιο πεινασμένο σπουργίτι θα βρεθεί ή μια κεραιμιδόγατα* ή ένας αλήτης σκύλος να τη φάει. Το δέντρο είναι ένας καλός φίλος. Νιώθει, χαίρεται, υποφέρει, αγαπά.

Προχτές, γυρίζαμε σπίτι. Ήμασταν φορτωμένοι πακέτα. Είχαμε κάνει τα ψώνια της Πρωτοχρονιάς. Μόλις φτάσαμε κοντά στη φουντουκιά, ο Δώρος κοντοστάθηκε για να πούμε «χρόνια πολλά» στη φουντουκιά του.

Ένωσα πολύ ευχάριστα που το παιδί μου μ' έβαλε να ευχηθώ στο δέντρο. Εμείς οι μεγάλοι χάσαμε την ευαισθησία μας. Κι όμως, θυμάμαι, ότι στο χωριό μου κάναμε πάντα τέσσερα μεγάλα σταυρόψωμα** και το ένα απ' αυτά ήταν μια βοϊδοκουλούρα*** για τα βόδια μας. Ξημερώνοντας του Χριστού, γυρίζαμε απ' την εκκλησιά και την κρεμούσαμε στο κέρατο του δεξιού βοδιού, γιατί τα ζώα κοπιάζανε τότε μαζί μας κι έπρεπε να καταλάβουν πως είναι γιορτές και να χαρούν.

Και τότε μου ήρθε μια ιδέα.

- Σου έχω μία έκπληξη, του είπα, κι έβγαλα από τη σακούλα τη βασιλόπιτα. Αυτό είναι το δώρο μου για τη Φούντου.

- Βασιλόπιτα;

- Ας την πούμε φουντουκόπιτα!

- Την αγόρασες γι' αυτήν;

- Την αγόρασα για μας. Αλλά τώρα σκέφτηκα πως μπορώ να της τη χαρίσω και να πάρω άλλη για το σπίτι, ακόμα μεγαλύτερη. Η Φούντου είναι τόσο καλή μαζί σου. Γιατί να μη γιορτάσει κι εκείνη με τα σπουργίτια και τ' άλλα ζώα της γειτονιάς την Πρωτοχρονιά;

Κάναμε και οι δυο τέτοια χαρά μπροστά στο δέντρο, ώστε, αν μας έβλεπε κανένας, θ' αναρωτιόταν μήπως είμαστε τρελοί. Όμως υπάρχουν φορές που αξίζει τον κόπο να είναι κανένας λιγάκι τρελός.

*Αγγελική Βαρελλά, Φιλενάδα, φουντουκιά μου
(Διασκευή)*

* γάτα αδέσποτη, που ζει στις σκεπές των κεραμιδιών και στο δρόμο.

** ψωμί που φτιάχνουν τα Χριστούγεννα προς τιμή του Χριστού με χαραγμένο επάνω του έναν σταυρό

*** κριθίνο ζυμωτό ψωμί που προορίζεται για τα βόδια της οικογένειας

**** την ημέρα δηλαδή των Χριστουγέννων.

ΕΝΟΤΗΤΑ 11η Μες στο Μουσείο μια μέρα θα μπω

Γενικοί στόχοι

- Να γνωρίσουν οι μαθητές συστηματικότερα τους θησαυρούς των ελληνικών μουσείων και τις πλούσιες εμπειρίες και γνώσεις που μπορούν να τους προσφέρουν.
- Να δουν τον χώρο του μουσείου γενικότερα ως χώρο φύλαξης κάθε ανθρωπίνης εμπειρίας και αφετηρία ταξιδιών στον χώρο και στον χρόνο.

Ειδικοί στόχοι

Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να κατανοήσουν ότι κάθε λαός φυλάσσει μνήμες και εμπειρίες από το παρελθόν του στον χώρο του μουσείου.

Ψυχοπαιδαγωγικοί στόχοι

- Με την επίσκεψη σε ένα μουσείο να δοκιμάσουν οι μαθητές συναισθήματα, τα οποία προκαλούνται από την επαφή με αντικείμενα και αναπαραστάσεις του ανθρώπινων δραστηριοτήτων του παρελθόντος και να αισθανθούν τη χαρά της επικοινωνίας μέσα από την άμεση επαφή.

Γλωσσικοί στόχοι

- Να μπορούν τα παιδιά να οργανώνουν μια επίσκεψη σ' ένα μουσείο και να κινούνται άνετα σ' αυτό, χρησιμοποιώντας το ειδικό λεξιλόγιο της ενότητας.
- Να ασκηθούν στην χρήση της υποτακτικής και της προστακτικής αορίστου των ανωμάτων ρημάτων βλέπω, λέω, βρίσκω, θέλω.
- Να εξοικειωθούν με τη διατύπωση προτάσεων, όπως: «Πάμε βόλτα!, Πάμε βόλτα; Δεν πάμε καμιά βόλτα;».
- Να ασκηθούν στη σύνταξη περιγραφικού κειμένου.

Διδακτική Μεθοδολογία

Ο δάσκαλος μπορεί να αρχίσει την ενότητα ακούγοντας μαζί με τα παιδιά το τραγούδι «Μες στο μουσείο μια μέρα θα μπω». Διαφορετικά, μπορούν να κάνουν δραματοποιημένη ανάγνωση του αρχικού διαλόγου, παρατηρώντας ταυτόχρονα και τον χάρτη που παρατίθεται. Βασικό κείμενο της ενότητας είναι «Το αλογάκι του Παρθενώνα». Εδώ μπορεί να δημιουργηθεί ζωηρό ενδιαφέρον γύρω από τα μνημεία της Ακρόπολης, αν δουν τα παιδιά φωτογραφίες από τα γλυπτά του Παρθενώνα και επιμείνουν ιδιαίτερα σ' εκείνη που εικονίζει το αλογάκι από το άρμα της Σελήνης. Πρέπει, ωστόσο, να διευκρινιστεί ότι στόχος του κειμένου είναι όχι η παρουσίαση και συγκέντρωση ιστορικών και αρχαιολογικών στοιχείων, όσο η ανάδειξη της ιδιαίτερης εκείνης σχέσης που μπορεί κάποιος να δημιουργήσει με ένα έργο τέχνης, έστω κι αν αυτό προέρχεται από μια πολύ μακρινή εποχή.

Τα κείμενα που ακολουθούν στο βιβλίο του μαθητή στοχεύουν στο να δείξουν τον διεπιστημονικό χαρακτήρα που έχει πλέον το σύγχρονο μουσείο και ο οποίος φέρνει τους επισκέπτες κοντά στις κατακτήσεις και τον τρόπο ζωής παλαιότερων εποχών. Επίσης, επιδιώκεται ναδειχθεί ότι οποιαδήποτε ανθρώπινη δραστηριότητα (παιχνίδι, φαγητό, εργασία, κ.λπ.) βρίσκεται πια τη θέση στο μουσείο.

Στο τετράδιο δραστηριοτήτων οι μαθητές καλούνται, μέσα από ασκήσεις δραματοποίησης που στηρίζονται σε ορισμένο λεξιλόγιο, το οποίο μπορούν να χρησιμοποιήσουν στο δεδομένο θέμα («Το αλογάκι αρρώστησε»).

Ακολουθεί η διδασκαλία του γραμματικού φαινομένου της ενότητας (υποτακτική και προστακτική αορίστου των ανωμάλων ρημάτων που δίδονται στην ενότητα). Εδώ πρέπει να δοθεί προσοχή στους μονολεκτικούς τύπους οι οποίοι χρησιμοποιούνται πολύ συχνά και παραμένουν άτονοι (μπες, δες, πες, πιες κ.λπ.).

Η άσκηση ακουστικής κατανόησης επιδιώκει να ευαισθητοποιήσει τους μαθητές στο θέμα της αρχαιοκαπηλίας με το παράδειγμα ενός συνομήλικού τους παιδιού. Από γλωσσική άποψη, η γλώσσα του εγγράφου με τις ευχαριστίες και τα συγχαρητήρια στον μαθητή που παρέδωσε το νόμισμα δίνει στα παιδιά την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με την τυπική γλώσσα ενός δημοσίου εγγράφου, όπως φαίνεται στο ακόλουθο παράδειγμα:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
Κ.Ε.΄ ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΚΛΑΣΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ
ΕΔΡΑ: ΧΑΝΙΑ

Βαθμός ασφαλείας
Χανιά, 11. 11. 1988
Αρ.Πρωτ. 1944

Ταχ. Δ/ση: Χάληδων 21,
73 100 Χανιά
Τηλ: 24.418

ΠΡΟΣ: Τον κ. Ζ. Στρατιδάκη
Διευθυντή Δημοτικού Σχολείου
Μελιδονίου Αποκορώνου.

Θέμα: Αποστολή αρχαίου Νομίσματος από το Δημοτικό Σχολείο Μελιδονίου.

Απαντώντας στην από 18/10/88 επιστολή σας και το συνοδευόμενο αρχαίο νόμισμα που βρήκε ο μαθητής σας Βασίλης Κονταξάκης, σας πληροφορούμε τα παρακάτω: το νόμισμα είναι χάλκινο και προέρχεται από την Κνωσό. Η μία πλευρά του απεικονίζει τον Δία και η άλλη πλευρά την δύναμη του Δία στην μορφή του αετού. Το νόμισμα αυτό χρονολογείται στην Ελληνιστική Εποχή, μετά το 200 π.Χ. και είναι από τα σπάνια της συλλογής μας.

Στον μαθητή Βασίλη Κονταξάκη απευθύνουμε θερμά συγχαρητήρια για την παράδοση του νομίσματος και θα του χορηγηθεί σχετική χρηματική αμοιβή μετά από την προώθηση του θέματος στο Τοπικό Συμβούλιο Μνημείων Δυτικής Κρήτης.

Τέλος, ευχαριστούμε πολύ για τη συνεργασία σας και συγχαίρουμε του μαθητές σας γι' αυτή την ευγενική πράξη.

*Η Προϊσταμένη της Εφορείας,
Ελπίδα Χατζηδάκη*

Ερωτήσεις:

1. Ποια θα είναι η αμοιβή του Βασίλη;
2. Τι θα έκανες εσύ στην θέση του Βασίλη;
3. Αν το κράταγες θα είχε καμία αξία για σένα;
4. Κι αν μάθαινες ότι στην πραγματικότητα και σ' αντίθεση με όσα αναφέρει το έγγραφο, ο Βασίλης δεν πήρε ποτέ χρηματική αμοιβή για το εύρημα του, τι νομίζεις πως θα έπρεπε να κάνεις;

ΕΝΟΤΗΤΑ 12η

Η Ομογένεια παίζει θέατρο!

Γενικοί στόχοι

- Να πληροφορηθούν οι μαθητές για το Πανομογενειακό Φεστιβάλ Μαθητικού Θεάτρου και να αντιληφθούν τη σημασία που έχει η συμμετοχή των ελληνικών ταξερων και σχολείων της Ομογένειας.
- Να μάθουν ποιοι παράγοντες συντελούν στην ενημέρωση και στην επιτυχία μιας θεατρικής παράστασης.
- Να κατανοήσουν την ποικίλη ωφελιμότητα του σχολικού θεάτρου.

Ειδικοί στόχοι

Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να κατανοήσουν οι μαθητές ότι η θετική ανταπόκριση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Ομογένειας, η τακτική τους συμμετοχή και η ποιότητα των παραστάσεων τείνει να γίνει θεσμός.
- Να αντιληφθούν ότι οι συναντήσεις αυτές ενδυναμώνουν τις σχέσεις μεταξύ μαθητών από διαφορετικές χώρες και έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν από κοντά και να βιώσουν την καθημερινή ζωή στην Ελλάδα.
- Να γνωρίσουν την απήχηση των θεατρικών δραστηριοτήτων τους στον τοπικό τύπο και στην τοπική κοινωνία.
- Να κατανοήσουν, τέλος, ότι πίσω τα μυθολογικά θέματα της μετανάστευσης υπάρχει μονίμως μια πραγματικότητα η οποία, μεταφερόμενη στον χώρο του θεάτρου, μπορεί να συνδέσει σε μια διαχρονία το εκεί της μυθολογίας με το εδώ της πραγματικότητας.

Ψυχοπαιδαγωγικοί στόχοι

- Να κατανοήσουν οι μαθητές ότι οι περιπέτειες και ο πόνος της μετανάστευσης θεραπεύονται με τον χρόνο. Συμβολικά, το κείμενο «Ο Φριξός και η Έλλη» προσφέρεται εδώ για σκηνική αναπαράσταση· μέσα από τα θεατρικά δρώμενα οι μαθητές, θα βιώσουν τη συναισθηματική σχέση του ήρωα προς τον «βοηθό» (κριαόρι), μεταφερόμενοι συνειρμικά σε πραγματικές καταστάσεις.

Γλωσσικοί στόχοι

- Να κατανοήσουν οι μαθητές το περιεχόμενο της κριτικής παρουσίασης των θεατρικών παραστάσεων στον Τύπο.
- Να κατακτήσει το βασικό θεατρικό λεξιλόγιο και να αποκτήσει ευχέρεια στη μεταφορική χρήση εκφράσεων, όπως: *παίζω θέατρο, γίνομαι θέατρο, βγαίνω στο θέατρο* κ.λπ.
- Να εμπεδώσει τη χρήση του αορίστου και να εξοικειωθεί με τη μορφολογία του παθητικού αορίστου.

- Να ασκηθεί στη χρήση απροσώπων ρημάτων και εκφράσεων που σχετίζονται με τη διατύπωση κρίσεων ή απόψεων.
- Να ενθαρρυνθεί στην παραγωγή γραπτού λόγου που τον διακρίνει η νοηματική συνοχή και συνεκτικότητα στη διάρθρωση των συλλογισμών.
- Να ασκηθεί στον τρόπο δόμησης μιας παραγράφου.

Μεθοδολογία

Ως αφόρμιση προτείνεται να γίνει συζήτηση με τους μαθητές γύρω από τις πολιτιστικές εκδηλώσεις της κοινότητας ή τις θεατρικές παραστάσεις στις οποίες οι ίδιοι έχουν λάβει μέρος. Ακόμη, είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν κείμενα από τις ενότητες του 2ου επιπέδου (π. χ. «Ο Καραγκιόζης»).

Το πρώτο κείμενο «Η Ομογένεια παίζει θέατρο», προσεγγίζεται με βάση τους δύο νοηματικούς άξονες: α) την απήχηση του έργου στους θεατές και β) τις πληροφορίες για τα έργα που παρουσιάστηκαν. Στο τραγούδι της γιαγιάς θίγεται η διαφορά των δύο γενεών και του πολιτισμικού περιβάλλοντος, ενώ στο έργο «Ειρήνη» εμβολιάζονται στο βασικό κείμενο στοιχεία από το αμερικανικό μιούζικαλ, για να φανεί με ποιο τρόπο ένα παλιότερο, κλασικό στην περίπτωση, κείμενο ανανεώνεται και εντάσσεται σε ένα σύγχρονο πολιτισμικό και αισθητικό κώδικα, ώστε να γίνεται οικειότερο στον αναγνώστη/θεατή. Το ίδιο ισχύει και για τη μεταφορά σε θεατρικό λόγο του κειμένου του Λυσία «Υπέρ του αδυνάτου».

Το ποιητικό κείμενο «Ο Φρίξος και η Έλλη» βασίζεται στον ομώνυμο μύθο, ο οποίος μπορεί να εκληφθεί και ως ένας από τους μύθους της Διασποράς. Η πληροφορία αυτή εκμαιεύεται από τους μαθητές και η επιτυχής σύνδεση του μύθου με τη μετανάστευση ασκεί τους μαθητές σε μια στοιχειώδη δημιουργική αναγωγή του συμβολικού στο πραγματικό. Πέραν τούτου, το ίδιο το απόσπασμα του λιμπρέτου είναι ενδεικτικό του τρόπου με τον οποίο η λογοτεχνία προσλαμβάνει τον μύθο. Ο δάσκαλος μπορεί να ανατρέξει με την ευκαιρία αυτή και στο βιβλίο της Ιστορίας και του Πολιτισμού του Ε. ΔΙΑ. Μ. ΜΕ, *Στην Παραμυθοχώρα με τα φτερά του Πήγασου*, όπου γίνεται λόγος επίσης για παρόμοια θέματα.

Πριν αρχίσει η ανάγνωση, ζητάμε από τα παιδιά να συγκρατήσουν τα ονόματα των δύο ομιλητών. Ακολουθούν οι ερωτήσεις που έχουν τους εξής στόχους: α) να επιστήσουν την προσοχή των παιδιών στη «σκευή», η οποία δραματοποιείται στο κείμενο και πληροφορεί η ίδια τους θεατές πώς λειτουργεί, από ποια υλικά έχει κατασκευαστεί και ποιες μαγικές ιδιότητες διαθέτει, β) να τονιστεί η τρυφερή φιλία ανάμεσα στον ήρωα και τον «βοηθό» του και γ) να φανεί η μέριμνα του θεού Ερμή που γίνεται ο δημιουργός του κριαριού «βοηθού». Τους στόχους αυτούς εκπληρώνουν οι ασκήσεις του Τετραδίου Δραστηριοτήτων.

Στην ενότητα διδάσκεται το θεματικό λεξιλόγιο που αφορά στο θέατρο καθώς και οι μεταφορικές σημασίες που αποκτούν οι λέξεις *θέατρο* και *αυλαία* μέσα σε λεκτικά σύνολα, π.χ.: *παίζω θέατρο, γίνομαι θέατρο, πέφτει η αυλαία*.

Στη Γραμματική διδάσκεται ο σχηματισμός του παθητικού αορίστου, λαμβάνοντας υπόψη τους συχνότερους τύπους του που εκπροσωπούνται από τα μορφήμα-

τα: *-θηκα, -στηκα, -χτηκα, -φτηκα, -ήθηκα*. Η εμπέδωση του σχηματισμού του παθητικού αορίστου γίνεται με τις δυο αντίστοιχες ασκήσεις στο τετράδιο δραστηριοτήτων.

Ως προ τη διδασκαλία των απροσώπων ρημάτων και εκφράσεων ακολουθούμε τα εξής βήματα: Διαβάζουμε τα παραδείγματα που υπάρχουν στο τετράδιο δραστηριοτήτων, εντοπίζουμε τα πρόσωπα ρήματα και συζητάμε για τη σημασία και τη λειτουργία που έχουν μέσα στο κείμενο. Το «πρέπει να» και το «αξιίζει να» χρησιμοποιούνται εδώ, για να παροτρύνουν κάποιον να κάνει κάτι. Στην πρώτη περίπτωση η παρότρυνση απαιτεί οπωσδήποτε και την πραγματοποίησή της, ενώ στη δεύτερη περίπτωση η πρόταση δεν σημαίνει απαραίτητα και την πραγματοποίησή της. Για να γίνει η διαφορά αυτή αντιληπτή, χρησιμοποιούμε τις πληροφορίες των εφημερίδων για τις ταινίες και τον αριθμό των αστεριών που μπαίνει δίπλα στους τίτλους· τα πέντε αστέρια, π. χ., σημαίνουν ότι *πρέπει να* δούμε την ταινία, ενώ τα τέσσερα ότι *αξιίζει να* τη δούμε! Οι ασκήσεις 11 και 12 έχουν στόχο την εμπέδωση αυτής της λεπτής σημασιακής διαφοράς.

Για τη διδασκαλία της παραγράφου χρησιμοποιείται, επίσης, ένα τυπικό κείμενο για το θέατρο από παιδικό περιοδικό, όπου με κατάλληλες ερωτήσεις μετασχηματίζεται η τυπική αγγελία σε πρωτοπρόσωπη αφήγηση. Με παρόμοιο τρόπο ζητείται για εμπέδωση η εκτέλεση της άσκησης 9.

Διευρυμένο λεξιλόγιο

Εκτός από το βασικό λεξιλόγιο που υπάρχει στο βιβλίο του μαθητή, ο εκπαιδευτικός μπορεί να το διευρύνει με συνώνυμες και συγγενικές λέξεις, που είναι δυνατόν να μεταφράζονται και στη γλώσσα της χώρας διαμονής. Προτεινόμενες λέξεις για την επέκταση του λεξιλογίου είναι οι ακόλουθες:

ο κομπάρσος	η <i>ατάκα</i>	το παρασκήνιο
ο σκηνογράφος	η <i>πρόβα</i>	το σενάριο
ο σκηνοθέτης		η <i>ταξιθέτριά</i>
ο υποβολέας		

ΕΝΟΤΗΤΑ 13η Τι χρώματα, τι μουσικές!

Γενικοί στόχοι

Με τη διδασκαλία της ενότητας αυτής επιδιώκουμε:

- να παρουσιάσουμε τη μουσική και τον χορό ως μέσα έκφρασης και δημιουργίας
- να συζητήσουν τα παιδιά σε ποιες παρόμοιες εκδηλώσεις έχουν πάει,
- να γίνει αναφορά στις γνώσεις των παιδιών γύρω από την τέχνη

Ειδικοί στόχοι

Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τον ρόλο της μουσικής, του χορού, του τραγουδιού ως μέσο έκφρασης, δημιουργίας.
- Να συζητήσουν για τα είδη της μουσικής, του χορού (παραδοσιακός, μοντέρνος, κλασικός χορός).

Ψυχοπαιδαγωγικός στόχος

Να κατανοήσουν τι κερδίζει κανείς από τη μουσική, τον χορό και γενικά από τις τέχνες.

Γλωσσικοί στόχοι

- Να κατακτήσουν τα παιδιά το βασικό λεξιλόγιο της θεματικής ενότητας που αναφέρεται στη μουσική, τον χορό και ειδικότερα στο θέμα με τίτλο «Πάω σε μια εκδήλωση».
- Να ξαναθυμηθούν τη μορφολογία και τη χρήση του αορίστου των ρημάτων *ανεβαίνω, κατεβαίνω, μπαίνω, βγαίνω* (ανέβηκα, κατέβηκα, μπήκα, βγήκα).
- Να μάθουν τις συνηθέστερες επικοινωνιακές δομές με τις οποίες «Λέω τη γνώμη μου, προτείνω» καθώς η ενότητα δίνει έμφαση σε ρήματα που συνοδεύονται από ειδικές προτάσεις (π.χ. νομίζω ότι..., άκουσα ότι ...).

Διδακτική μεθοδολογία

Στην πρώτη σελίδα της ενότητας εμφανίζεται μία αγγελία που αναφέρεται στις προτιμήσεις των παιδιών όσον αφορά τη μουσική. Αυτή η σελίδα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αφορμή από τον δάσκαλο και να συζητήσει με τα παιδιά για τις δικές τους μουσικές προτιμήσεις.

Τα δύο βασικά κείμενα δίνουν, επίσης, έναυσμα στο να γίνει συζήτηση για το αν τα παιδιά πηγαίνουν σε συναυλίες ή σε χορευτικές εκδηλώσεις.

Το πρώτο κείμενο – σε διαλογική μορφή - παρουσιάζει εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και συγχρόνως διδάσκεται η επικοινωνιακή πράξη «Προτείνω, λέω τη γνώμη μου». Να σημειώσουμε ότι το λεξιλόγιο των άρθρων από τις εφημερίδες αποτελεί βασικό λεξιλόγιο για την ενότη-

τα, μόνο για όσες λέξεις έχουν σχέση με τη μουσική, το χορό, τις εκδηλώσεις. Ζητάμε από τα παιδιά να διαβάσουν τα άρθρα, να πάρουν τις απαραίτητες πληροφορίες και να απαντήσουν προφορικά στις ερωτήσεις που υπάρχουν στο βιβλίο του μαθητή.

Το δεύτερο κείμενο της ενότητας («Μουσική μέσα στην τάξη») παρουσιάζει τη μουσική ως μορφή έκφρασης, αλλά αυτή τη φορά όχι μέσα σε μία συναυλία, αλλά μέσα στη σχολική τάξη.

Η ενότητα επιδιώκει να καλλιεργήσει τον προφορικό και τον γραπτό λόγο. Οι ερωτήσεις κατανόησης των κειμένων (άσκ. 1, 2) επιδιώκουν να εκπληρώσουν τον παραπάνω στόχο.

Με τις ασκήσεις συμπλήρωσης (άσκ.3) επιδιώκουμε να αφομοιώσουν τα παιδιά το βασικό θεματικό λεξιλόγιο.

Η γραμματική της ενότητας αποτελεί επανάληψη στον αόριστο των ρημάτων *ανεβαίνω, κατεβαίνω, μπαίνω, βγαίνω* (ανέβηκα, κατέβηκα, μπήκα, βγήκα). Η χρήση και η μορφολογία του αορίστου εμπεδώνεται με ασκήσεις συμπλήρωσης του κατάλληλου τύπου (άσκ. 4, 5).

Επίσης, μέσα από την επικοινωνιακή πράξη «Προτείνω, λέω τη γνώμη μου», διδάσκονται τα ρήματα που έχουν ως συμπλήρωμα ειδικές προτάσεις. Στην ανάλογη άσκηση ζητείται από τους μαθητές να παράγουν προφορικό λόγο χρησιμοποιώντας τέτοιου είδους δομές (άσκ. 6).

Η άσκηση 7 έχει ως στόχο τα παιδιά να κατανοήσουν τις διαφορές ανάμεσα σε μερικά είδη εικαστικής έκφρασης και να μιλήσουν γι' αυτά.

Η άσκηση ακουστικής κατανόησης (άσκ. 8) επιδιώκει την εξάσκηση των μαθητών σε λόγο μουσικής ραδιοφωνικής εκπομπής και αποτελεί αφόρμηση, ώστε τα παιδιά να φτιάξουν το δικό τους TOP 10 με τα δημοφιλέστερα ξένα τραγούδια (άσκ. 9).

Κείμενο ακουστικής κατανόησης

(Το ακόλουθο κείμενο προορίζεται για ανάγνωση από τον δάσκαλο της τάξης. Έπονται εκ μέρους του ερωτήσεις κατανόησης. Στη συνέχεια οι μαθητές μπορούν να απαντήσουν στις ερωτήσεις που υπάρχουν στο τετράδιο δραστηριοτήτων.)

Φίλες και φίλοι, ακούτε Ράδιο Ήχος FM και τη δική σας εκπομπή «Ελληνικό TOP 10». Ας ακούσουμε ποιά τραγούδια ψηφίσατε αυτή την εβδομάδα ως τα δημοφιλέστερα ...

... Και ξεκινάμε ... στο νούμερο δέκα, η Καίτη Γαρμπή με το τραγούδι «Δώρο Θεού»..

Μια θέση ψηλότερα στο TOP 10, ο Νότης Σφακιανάκης με το κομμάτι «Άκου βρε φίλε»...

Στην όγδοη θέση, οι «Παραισθήσεις» του Χρίστου Αντωνιάδη...και στην έβδομη θέση, ο Γιώργος Λεμπέσης με την «Εξάρτηση»....

...Άννα Βίση ... με το τραγούδι «Forgive me this»...από την ενδέκατη θέση,

αυτή την εβδομάδα στην έκτη...

Πιο πάνω... ο Τριαντάφυλλος και το «Έλα όμως που δεν περνάει»...

Στο νούμερο τέσσερα, ο Γιάννης και ο Αντώνης Βαρδής στο «Πού να εξηγώ;»

Νούμερο τρία ... Λάμπης Λιβιεράτος και .... «Το κορίτσι του φίλου μου». Πάμε για το νούμερο δύο... Στη δεύτερη λοιπόν θέση -από νούμερο πέντε που ήταν την προηγούμενη εβδομάδα- ο Χρήστος Δάντης με το τραγούδι «Κομμάτια».

Και ... νούμερο ένα ... για δεύτερη συνεχή εβδομάδα ... Δέσποινα Βανδή ... Γιώργος Λεμπέσης .... «Κατάλληλες προϋποθέσεις»...

...Αυτό ήταν φίλες και φίλοι το TOP 10 με τα τραγούδια που εσείς ψηφίσατε ... Ραντεβού την επόμενη εβδομάδα ... και ως τότε ... να περνάτε καλά ...

ΕΝΟΤΗΤΑ 14η

Στον αγώνα όλοι βοηθούν ...

Γενικοί στόχοι

- Να αντιληφθούν οι μαθητές τη σημασία του μεγάλου εθνικού γεγονότος της Επανάστασης.
- Να γνωρίσουν κάποια από τα σημαντικότερα πρόσωπα της Επανάστασης του 1821, και τον ρόλο που έπαιξαν σ' αυτήν.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι η ελευθερία ενός έθνους κατακτάται μέσα από αγώνες και θυσίες.

Ειδικοί στόχοι

Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να έρθουν σε επαφή με την ατμόσφαιρα της προεπαναστατικής και της επαναστατικής περιόδου και να γνωρίσουν ιστορικές μορφές του Αγώνα που έζησαν μέσα και έξω από την Ελλάδα και συνέβαλαν στην απελευθέρωσή της και στην ίδρυση του πρώτου Νεοελληνικού Κράτους.
- Να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο καλλιιεργήθηκε η ιδέα της εθνικής ανεξαρτησίας στον Ελληνισμό.

Ψυχοπαιδαγωγικοί στόχοι

- Να συναισθανθούν τους κινδύνους που αντιμετώπιζαν όσοι είχαν επαναστατική δραστηριότητα ή συμμετείχαν στη μυστική οργάνωση του Αγώνα.

Γλωσσικοί στόχοι

- Να κατακτήσουν το βασικό λεξιλόγιο της θεματικής ενότητας.
- Να ασκηθούν στη σύνταξη ενός βιογραφικού σημειώματος.
- Να μάθουν να μετατρέπουν ένα ιστορικό ή λογοτεχνικό κείμενο σε θεατρικό.
- Να βιώσουν τον τρόπο σκέψης και τους μηχανισμούς συνεννόησης με αφορμή τον κρυπτογραφικό κώδικα της Φιλικής Εταιρείας.

Μεθοδολογία

Με αφορμή το ιστορικό κείμενο «Στον αγώνα όλοι βοηθούν» γίνεται συζήτηση για τη ζωή και τον τρόπο σκέψης και τις δραστηριότητες που ανέπτυξαν οι Έλληνες της Διασποράς αλλά και του νησιωτικού κόσμου. Η Φιλική Εταιρεία υπό το πρίσμα αυτό προβάλλεται ως αποτέλεσμα συνειδητοποίησης της ύπαρξης ενός ελεύθερου έθνους, γεγονός που γεννά την επανάσταση.

Στο κείμενο «Ο Αγώνας φουντώνει» παρουσιάζονται δύο προσωπικότητες, ο Οδυσσέας Ανδρούτσος και ο λόρδος Μπάϋρον. Εδώ μπορεί να συσχετιστεί το δημοτικό τραγούδι με την τεχνοτροπία του πίνακα (τα σωματικά χαρακτηριστικά του ήρωα, παρουσιάζονται με μια αντιστοίχιση ανάμεσα στο δημοτικό τετράστιχο και τον πίνακα). Για τον Μπάϋρον, μπορεί να τονιστεί η συγκίνηση, την οποία

προκάλεσε ο Αγώνας στον φιλελληνικό κόσμο της Ευρώπης, η συμμετοχή πολλών Φιλελλήνων στον Αγώνα και η έμπνευση στους καλλιτέχνες (τα ρομαντικά στοιχεία που είναι εμφανή στους πίνακες του βιβλίου).

Το κείμενο «Η σύλληψη του Ρήγα», είναι ένα στιγμιότυπο, χαρακτηριστικό του πνεύματος της Ιεράς Συμμαχίας, όπως αυτό λειτουργεί στα κατώτερα όργανα της πολιτείας. Εδώ μπορεί να επισημανθεί το παραπάνω στοιχείο από την αμεσότητα και την τυπικότητα του διαλόγου.

Το εικαστικό στοιχείο μπορεί να προσεγγισθεί από πλευράς αφήγησης σχετικά με αναγνώσεις των προσωπογραφιών, χαρακτηριστικών του πνεύματος της εποχής (ρομαντισμός, προσήλωση σε οράματα και ιδανικά).

Οι δύο εικόνες των τοπίων μπορούν, επίσης, να αναγνωστούν και σχετικά με την εμπορική κίνηση της προεπαναστατικής Ελλάδας αλλά και συγκριτικά ανάμεσα στο χτες και το σήμερα, προκειμένου διακειμενικά να διαπιστωθούν τα αγαθά της ελευθερίας και της ειρήνης. Η εικόνα από τη σύγχρονη Οδησό ανακαλεί στη σκέψη την παρουσία των Ελλήνων στην εποχή εκείνη και τη διατήρηση αυτής της παρουσίας με την ονομασία του δρόμου (οδός Ελλήνων).

Οι εικόνες με τα λάβαρα και τα σύμβολα της Φιλικής Εταιρείας μπορούν να αξιοποιηθούν πέραν της εικαστικής πλευράς, στην ιστορική τους διάσταση και στο συμβολικό επίπεδο που λειτούργησαν.

Ο παρατιθέμενος χάρτης της περιοχής των Παραδουνάβιων επαρχιών θα προσφέρει την ευκαιρία στους μαθητές για συνειδητοποίηση της δυναμικής παρουσίας του Ελληνισμού στην περιοχή αυτή, καθώς και τις κινήσεις του Υψηλάντη και του Ιερού Λόχου κατά την σύγκρουση με τις τουρκικές δυνάμεις.

Συνεχίζοντας το πνεύμα προσέγγισης της εθνικής επετείου, όπως αυτό διαμορφώθηκε στο υλικό του β' επιπέδου (*Γράμματα πάνε κι έρχονται...*, Ενότητα 17), θεωρούμε απαραίτητο να τονιστεί η συμβολή των Ελλήνων της Διασποράς, των ναυτικών και εμπόρων, καθώς και των αγωνιστών των ορεινών περιοχών της Ελλάδας.

Για να βιώσουν ουσιαστικότερα το αγωνιστικό πνεύμα και την επικινδυνότητα του εγχειρήματος, προτείνουμε τη δραματοποίηση των κειμένων εκείνων που σχετίζονται με τη Φιλική Εταιρεία και τη σύλληψη του Ρήγα Βελεστινλή.

ΕΝΟΤΗΤΑ 15η

Πάσχα

Γενικοί στόχοι

- Να αισθανθούν τα παιδιά το κλίμα των ημερών και την εορταστική ατμόσφαιρα του Πάσχα.
- Να γνωρίσουν πασχαλινά ήθη και έθιμα.
- Να κατανοήσουν ότι το βαθύτερο μήνυμα των ημερών αυτών είναι το μήνυμα της Ειρήνης, της Αγάπης και της Αδελφοσύνης των λαών.

Ειδικοί στόχοι

Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να γνωρίσουν ότι κάθε τόπος, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε άλλες χώρες, έχει χαρακτηριστικές ιδιαιτερότητες στον τρόπο εορτασμού της Μεγάλης Εβδομάδας και της Ανάστασης.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι όλοι οι Χριστιανοί στα διάφορα μέρη του κόσμου γιορτάζουν το χαρμόσυνο αυτό γεγονός με πλήθος εκδηλώσεων και ξεχωριστή λαμπρότητα.

Ψυχοπαιδαγωγικός στόχος

- Να κατανοήσουν πρωτίστως ότι η ημέρα της Ανάστασης είναι εορτή αγάπης, συμφιλίωσης, αποδοχής και επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων και των λαών.

Γλωσσικός στόχος

- Να κατανοήσουν οι μαθητές το λεξιλόγιο και τις εκφράσεις που μπορούν να χρησιμοποιήσουν, όταν αναφέρονται σε θέματα περιγραφής και αφήγησης των σχετικών γεγονότων.

Διδακτική Μεθοδολογία

Από τα υπάρχοντα στο βιβλίο του μαθητή κείμενα ο δάσκαλος μπορεί να επιλέξει εκείνα τα οποία ανταποκρίνονται στο επίπεδο των μαθητών του.

Το παρακάτω διήγημα θα διαβαστεί και οι μαθητές θα απαντήσουν στις ερωτήσεις που υπάρχουν στο τετράδιο δραστηριοτήτων.

Μια αλλιώςτική Ανάσταση

(Στο διήγημα με τίτλο «Όρος των Ελαιών», ο Ηλίας Βενέζης γράφει για δυο μοναχικούς γέροντες που περνούν μαζί αυτή την νύχτα, λίγα χρόνια μετά την Μικρασιατική Καταστροφή. Ο ένας είναι Έλληνας, ο άλλος Τούρκος. Η ιστορία αυτή κλείνει μέσα της το αληθινό νόημα της Ανάστασης: την αγάπη).

Πάνω στο βουνό της Λέσβου, το κατάφυτο από ελιές, απόψε, στην καθαρή νύχτα της Ανάστασης, οι δυο άνθρωποι - ο χριστιανός ο Βασίλης ο Βάρκας κι ο Τούρκος ο Ακήφ - έρημοι έχουν σιωπεί, κάθονται ο ένας κοντά στον άλλο και δεν μιλούν. Από πάνω τους είναι τ' άστρα. Και τα φύλλα που δεν σαλεύουν.

Ένα-ένα αρχίζουν να έρχονται τα όσα έζησαν, να περνούν και να χάνονται. Σ' ένα φαράγγι της Ανατολής είναι ένα καλύβι. Τέτοια ώρα, σαν απόψε, χτυπούσε η πόρτα. Ο ένας ειδοποιούσε τον άλλο, οι βοσκοί, σ' όλα τα καλύβια, πως είναι η ώρα να κατεβούν για την Ανάσταση. Κατεβαίνουν όλοι μαζί στο κοντινό χωριό, κι αν ήταν πολύ σκοτεινή η νύχτα φώτιζαν το μονοπάτι με αναμμένα δαδιά που βαστούσαν στα χέρια. Τότε ακόμα δεν ήταν πόλεμος, και μες στο καλύβι του Βασίλη του Βάρκα ήταν ένα παιδί που είχε μαύρα μαλλιά και πρόσωπο με το χρώμα του σταριού.

Ο γέρο-Βάρκας βλέπει απόψε πολλή ώρα αυτό το ζευγάρι τα μάτια να γεμίζουν την νύχτα. Τα βλέπει στο μονοπάτι του φαραγγιού, στην λάμψη των αναμμένων δαδιών. Μια στιγμή. Μια στιγμή ακόμα. Ύστερα, σιγά, η λάμψη αρχίζει να σβήνει. Δεν υπάρχει πια φαράγγι, δεν υπάρχει ένα καλύβι-μήτε απ' το παιδικό πρόσωπο μένει τίποτα που να υπάρχει. Όλα είναι έρημα.

- Σε τι φταίξαμε;... Σε τι φταίξαμε;... μουρμουρίζει σιγανά ο γέροντας της Ανατολής, και τα δάκρυα βρέχουν το πρόσωπό του.

Σε τι φταίξαν;

Κει πλάι, σε μιαν άλλη γέρικη καρδιά, ένα άλλο παιδικό πρόσωπο προσπαθεί να μείνει μια στιγμή, έτσι όπως περνά η αστραπή και χάνεται. Δεν ήταν παραπάνω από είκοσι χρονώ σαν έφυγε και χάθηκε για πάντα απ' την ζωή του. Ότι έβγαίνε χνούδι στο πρόσωπό του.

- Σε τι φταίξαμε;...μουρμουρίζει τώρα ο Ακήφ. Σε τι φταίξαμε;

Και τα δάκρυα ολοένα τρέχουν απ' τα μάτια τους, ένα παράπονο βαθύ και ιερό σαν των παιδιών που δεν καταλαβαίνουν γιατί τα πίκραναν.

Κάμποση ώρα πέρασε. Οι δυο γέροντες πάνω στο όρος των ελαιών σιγά-σιγά αρχίζουν να ησυχάζουν.

- Κοίταξε κάτω, είπε ο Ακήφ.

Χαμηλά, στην πεδιάδα όπου είναι το χωριό, φαίνονταν τώρα πολλά μικρά φώτα. Θα είναι οι χριστιανοί που βγήκαν για την Ανάσταση. (...)

Η νύχτα είχε προχωρήσει πολύ. Η πρωινή δροσιά άρχισε να πέφτει.

-Κρυώνω, είπε ο Ακήφ.

-Σε λίγο θα χαράξει, είπε ο χριστιανός γέροντας. Πρέπει να κοιμηθούμε.

Σηκώνεται απάνω. Σηκώνεται κι ο Ακήφ. Κάνει ένα βήμα προς το καλύβι. Αβέβαιο. Τα γόνατά του τρέμουν.

-Ακούμπησε απάνω μου, είπε ο χριστιανός στον Τούρκο.

Εφημερίδα *Καθημερινή*, ένθετο «Οι Ερευνητές»

ΕΝΟΤΗΤΑ 16η Πάμε ... Διάστημα ;

Γενικοί στόχοι

Η ενότητα αυτή κινείται σε φανταστικές καταστάσεις που μπορεί να γίνουν πραγματικότητα στο μέλλον. Δύο είναι, λοιπόν, οι γενικοί στόχοι:

- Να προκαλέσουμε το ενδιαφέρον των μαθητών και να κινητοποιήσουμε τη φαντασία τους.
- Να εκτιμήσουν μέσα από τη σύγκριση των τρόπων ζωής, των συνηθειών και των νοοτροπιών, που αναπτύσσονται στα διάφορα γεωφυσικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα, τις πτυχές του γήινου πολιτισμού.

Ειδικοί στόχοι

Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να αντιληφθούν οι μαθητές ότι η πρόοδος της επιστήμης και της τεχνολογίας μπορεί να δημιουργήσει στο μέλλον συνθήκες βιώσιμες σε άλλους πλανήτες, όπου θα μπορεί να συνυπάρξει με τους φυσικούς κατοίκους του.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι ο άνθρωπος του μέλλοντος, λόγω της συχνής κινητικότητας, θα είναι πιο ευαίσθητος στον καθορισμό των παραγόντων που ορίζουν την ταυτότητά του.
- Να καλλιεργηθεί το ενδιαφέρον για γνώση ή κατανόηση και η δυνατότητα συμβίωσης με άτομα άλλων πολιτισμών.

Ψυχοπαιδαγωγικοί στόχοι

- Να καλλιεργηθεί στους μαθητές η ετοιμότητα, ώστε να δέχονται συνήθειες και καταστάσεις άλλων πολιτισμών.
- Να αναπτύξουν αυτοπεποίθηση – και σε αυτό βοηθά πολύ η γνώση – προκειμένου να καλλιεργηθεί η δυνατότητα ευχέρειας επικοινωνίας με τους άλλους και στην εξάλειψη του φόβου απέναντι σε άγνωστα πρόσωπα και άγνωστες καταστάσεις.
- Να καλλιεργήσουν τη φαντασία τους, ώστε αυτή η καλλιέργεια να συμβάλει στη δημιουργικότητα και στη διεύρυνση της προοπτικής του μέλλοντος.

Γλωσσικοί στόχοι

- Να βιώσουν τις καταστάσεις που συναντούν οι ήρωες του κειμένου, τη λεπτή ειρωνεία και το χιούμορ, καθώς συναντώνται νέοι και νέες από διαφορετικούς πλανήτες.
- Να εμπεδώσουν τα παιδιά ένα βασικό λεξιλόγιο σχετικό με το χώρο του διαστήματος. Το λεξιλόγιο αυτό επαναλαμβάνεται σε όλη την έκταση της ενότητας.
- Να κατανοήσουν τη λειτουργία του επιθετικού προσδιορισμού.

Μεθοδολογία

- Ο τίτλος της ενότητας «*Πάμε ... Διάστημα*» υποδηλώνει τη μεταφορά στο μέλλον και στη φαντασία και εισάγει τους μαθητές στο λογοτεχνικό είδος του φανταστικού, ταξιδιωτικού μυθιστορήματος.
- Η ενότητα έχει μια συγκεκριμένη χρονολογική δομή. Ξεκινά από το παρελθόν, από τις πρώτες προσπάθειες του ανθρώπου να ταξιδέψει στο Διάστημα, περνάει στην αναζήτηση άλλων πολιτισμών στο Διάστημα και στο τρίτο και φανταστικό μέρος ο άνθρωπος έχει ανακαλύψει πολιτισμό στον πλανήτη Άρη και έχει κάνει αποικίες στον πλανήτη αυτόν.
- Ως αφορμή ενδέχεται να αναφερθούν διάφορα κινηματογραφικά έργα επιστημονικής φαντασίας, όπως «Ο Εξωγήινος» του Spielberg, ή παιδικά μυθιστορήματα που έχουν θέμα τα διαστημικά ταξίδια και τις επισκέψεις στη Γη κατοίκων άλλων πλανητών. Στην περίπτωση αυτή μπορούν να χρησιμοποιηθούν και παρεμφερή θέματα που έχουν παρουσιαστεί στα βιβλία του β' επιπέδου.
- Κατά τη διδασκαλία του κειμένου και κατά τη γλωσσική εξομάλυνση πρέπει να επισημανθούν τα ακόλουθα σημεία:
  - α) Ο όρος-κλειδί *άποικος* που προϋποθέτει γνώση της παγκόσμιας Ιστορίας και των σχέσεων που αναπτύχθηκαν κατά την αποικιοκρατία στους νέους χώρους εγκατάστασης.
    - β) Η πρόοδος της επιστήμης και της τεχνολογίας θα δημιουργήσει καταστάσεις βιωσιμότητας σε άλλους πλανήτες. Εδώ θα προσέξουν οι μαθητές κατά τη συζήτηση ότι ο διαστημικός σταθμός παρουσιάζεται με βάση γνωστές παραστάσεις που έχουν τα παιδιά από τα αεροδρόμια και τα καταστήματα που υπάρχουν σ' αυτά). Παράλληλα η πρόοδος επιφέρει και αλλαγή στις συνειδήσεις (άμβλυνση προκαταλήψεων).
    - γ) Η ανταλλαγή πληροφοριών διευκολύνει την εγκατάσταση σε νέους χώρους.
    - δ) Η προσπάθεια για αναπαράσταση του χώρου και χρόνου της ιστορίας
- Γλωσσικός στόχος αυτής της ενότητας είναι η εμπέδωση της ονοματικής φράσης επαυξημένης με έναν επιθετικό προσδιορισμό. Παρουσιάζεται η έννοια του συνδυασμού, καθότι ο επιθετικός προσδιορισμός συμφωνεί συντακτικά με το όνομα που προσδιορίζει. Παρουσιάζεται, όμως, και η έννοια του συνδυασμού σε σημασιολογικό επίπεδο, μια και ο επιθετικός προσδιορισμός μαζί με το όνομα που προσδιορίζει πρέπει να σχηματίζουν αποδεκτές σημασιολογικά φράσεις.
- Για τη διδασκαλία του επιθετικού προσδιορισμού δίδονται πρώτα παραδείγματα, μέσα στα οποία φαίνεται η επιπλέον πληροφορία που προσθέτει ο προσδιορισμός στο προσδιοριζόμενο όνομα ή η επίταση από τη χρήση της δεικτικής αντωνυμίας (ο ωραίος χάρτης - αυτός ο ωραίος χάρτης).
- Επιπλέον εμπεδώνονται:
  - α) Η συμφωνία προσδιορισμού και ουσιαστικού

β) Η δομή του συνόλου (Ον.Πρ. [αντων.] + άρθρο + ουσ.)

- Παραγωγή προφορικού λόγου, δραματοποίηση και παραγωγή γραπτού λόγου πάνω στο θέμα «Ένα ταξίδι διακοπών στον Άρη».

Ο δάσκαλος μπορεί να επαναχρησιμοποιήσει τα κείμενα των σχετικών ενοτήτων από το βιβλίο του β' επιπέδου και επιπλέον να προσφέρει την ευκαιρία για ανάγνωση και άλλων κειμένων από τη Λογοτεχνία επιστημονικής φαντασίας (π. χ. Λουκιανού, *Μια φανταστική Ιστορία*, Ιουλίου Βερν, *Από τη Γη στη Σελήνη*, Λ. Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, *Ο Εέ από τα άστρα κ. ά.*).

ΕΝΟΤΗΤΑ 17η

Βιβλία! Βιβλία! Βιβλία!

Γενικοί στόχοι

- Να συνειδητοποιήσουν ότι η εξέλιξη της ανθρωπότητας και η κατάκτηση των σημερινών επιτευγμάτων του παγκόσμιου πολιτισμού, συνδέεται με τη γνώση, στη διάδοση της οποίας συνέβαλε αποφασιστικά το βιβλίο.
- Να γνωρίσουν τους σημαντικότερους σταθμούς εξέλιξης, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, ενός πολιτισμικού αγαθού, όπως είναι το βιβλίο, με το οποίο έρχονται σε καθημερινή επαφή και το οποίο έχει ισχυρή μορφωτική επίδραση στον άνθρωπο.

Ειδικοί στόχοι

Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να κατανοήσουν ότι στη διαμόρφωση της σημερινής εικόνας, που έχει ο παγκόσμιος πολιτισμός, σημαντική ήταν η συνεισφορά της γραφής και του βιβλίου.
- Να μάθουν ότι η σημερινή επιστημονική, τεχνολογική και πολιτισμική έκρηξη έχει τις ρίζες της στην εφεύρεση της τυπογραφίας.

Ψυχοπαιδαγωγικοί στόχοι

- Να καλλιεργήσουν την αγάπη για το βιβλίο, συνειδητοποιώντας τον σπουδαίο ρόλο που παίζει στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου.
- Να έρθουν σε επαφή με το καλό λογοτεχνικό βιβλίο και να γνωρίσουν τους σπουδαιότερους συγγραφείς της ελληνικής και ξένης λογοτεχνίας.
- Να εντάξουν στη μαθησιακή διαδικασία την ελεύθερη ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων και να οργανώσουν σχολικές βιβλιοθήκες.

Γλωσσικοί στόχοι

- Να κατανοήσουν τα βασικά σημεία των κειμένων και να αναπτύξουν προφορικό και γραπτό λόγο σχετικά με αυτά.
- Να κατανοήσουν το βασικό θεματικό λεξιλόγιο της ενότητας.
- Να μάθουν πώς σχηματίζονται τα ανώμαλα παραθετικά των επιθέτων και σε τι διαφέρουν από τα ομαλά.
- Να μάθουν να χρησιμοποιούν τα ακριβή στοιχεία που απαιτούνται για την αγορά ενός συγκεκριμένου βιβλίου.

Μεθοδολογία

- Τα επιλεγμένα κείμενα μας πληροφορούν για τη συμβολή των διαφόρων λαών και την τελειοποίηση των μέσων της γραφής. Το βιβλίο όμως, συνδέεται με τον Ιωάννη Γουτεμβέργιο και ο μαθητής χρειάζεται να συγκρατήσει την εφεύρεσή του, όπως επίσης και τη χρηστικότητα του βιβλίου, που δεν μπο-

ρεί να το αντικαταστήσει κανένας ηλεκτρονικός υπολογιστής.

- Το θέμα παρέχει την ευκαιρία να παρουσιάσουμε τις βασικές πληροφορίες που πρέπει να έχουμε υπόψη μας, όταν ζητούμε ένα βιβλίο (αγορά ή δανεισμός από βιβλιοθήκη).
- Εκτός από το παραπάνω γίνεται και πρόταση για ένα πολυδιαβασμένο βιβλίο του Λ. Κάρολ: *Η Αλίκη στη Χώρα των Θαυμάτων*.
- Η διδασκαλία των ανωμάτων παραθετικών γίνεται με την ανάκληση των καταλήξεων των ομαλών παραθετικών. Στον σχηματισμό τους δίδεται μεγαλύτερη έμφαση στην κατάληξη του συγκριτικού (-τερος), που χρησιμοποιείται ακόμη σε πολλά ανώμαλα παραθετικά. Δεν συμβαίνει, όμως, το ίδιο στον υπερθετικό βαθμό (καλός – καλλίτερος, κάλλιστος).

Η διδασκαλία της ενότητας εμπεδώνεται με τις εξής ακόμη δραστηριότητες

- α) την οργάνωση μιας βιβλιοθήκης μέσα στην τάξη,
- β) τη συμπλήρωση σταυρόλεξου,
- γ) την παραγωγή γραπτού λόγου, όπου ζητείται από τους μαθητές να γράψουν για ένα λογοτεχνικό βιβλίο.

Κείμενο και εικονογράφηση

- Η εικονογράφηση δίδει ένα επιπλέον νόημα στο κείμενο. Το εισαγωγικό φύλλο είναι πρόταση για προφορικό λόγο. Οι μαθητές μπορούν να αναφέρουν τι βλέπουν, αφού... τα βιβλία πετούν! Δεσπόζει η σκηνή των παιδιών όπου τα πόδια τους σχηματίζουν μια ουρά χελιδονιού και τα βιβλία παίρνουν τη συμβολική λειτουργία των φτερών στα χέρια των παιδιών, έτσι που το σχήμα να παραπέμπει στο σύνθημα «Μ' ένα βιβλίο πετώ!». Στη συνέχεια οι μαθητές ερωτώνται τι μπορεί να σημαίνει η επανάληψη «Βιβλία! Βιβλία! Βιβλία!». Στις υπόλοιπες σελίδες παρουσιάζεται και εικαστικά η ιστορία της γραφής, η δημιουργία του βιβλίου και η απόλαυση της ανάγνωσης (εικαστικά η μεταμόρφωση δηλώνεται με μια φωσφορίζουσα μάσκα που κρύβει το πρόσωπο του νεαρού αναγνώστη).

ΕΝΟΤΗΤΑ 18η Γλώσσες ...

Γενικοί στόχοι

- Η ενότητα έχει στόχο να παρουσιάσει τη γλώσσα ως κώδικα επικοινωνίας
- Να παρακινήσει τα παιδιά:
  - α) να συζητήσουν για τις γλώσσες που μιλιούνται σ' όλο τον κόσμο
  - β) να γίνει αναφορά και σε άλλους κώδικες επικοινωνίας είτε μεταξύ των ανθρώπων (π.χ. σήματα καπνού κ.τ.λ.) είτε μεταξύ των ζώων (π.χ. χορός των μελισσών κ.τ.λ.)

Ειδικοί στόχοι

Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να συζητήσουν οι μαθητές/ήτριες για τις γλώσσες που μιλιούνται σε όλο τον κόσμο και να συνειδητοποιήσουν πόσο πολλές και διαφορετικές είναι μεταξύ τους.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι η γνώση άλλων γλωσσών πέραν της μητρικής, τους βοηθάει να επικοινωνήσουν με περισσότερο κόσμο.

Ψυχοπαιδαγωγικός στόχος

- Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές πόσο η εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας διευκολύνει τη ζωή τους, τις σπουδές, την εύρεση εργασίας και ενδυναμώνει την αυτοπεποίθησή τους.

Γλωσσικοί στόχοι

- Να κατανοήσουν οι μαθητές ότι η ποικιλία των γλωσσών υπάρχει ακόμα και στο στενό οικογενειακό περιβάλλον.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι οι πολιτισμοί εκφράζονται με διαφορετικές γλώσσες.
- Να κατακτήσουν το βασικό λεξιλόγιο της θεματικής ενότητας που αναφέρεται στις γλώσσες.
- Να συνδέσουν τη μορφολογία των λέξεων που δηλώνουν τις γλώσσες με τις λέξεις που δηλώνουν τις αντίστοιχες χώρες (Ελλάδα-ελληνικά, Γερμανία-γερμανικά, Σουηδία-σουηδικά κ.τ.λ.)
- Να μάθουν να χρησιμοποιούν δομές που δηλώνουν τη γνώση τους σε μια γλώσσα (πολύ καλά, λίγο)
- Να κατανοήσουν τη χρήση των ασθενών κτητικών αντωνυμιών (μου, σου, του)
- Να κατανοήσουν πώς η ασθενής κτητική αντωνυμία αντικαθιστά το ουσιαστικό σε γενική που δηλώνει κτήση και σε ποιες περιπτώσεις.
- Να εμπεδώσουν τη μορφολογία της εμφατικής κτητικής αντωνυμίας (δικός, δική, δικό μου/σου/του...)

- Να μάθουν τις συνηθέστερες επικοινωνιακές δομές με τις οποίες «Ζητώ διευκρινίσεις» (π.χ. Πώς λέγεται αυτό στα ελληνικά;)

Διδακτική μεθοδολογία

Στην πρώτη σελίδα της ενότητας εμφανίζεται μία αγγελία και μία διαφήμιση σχετικά με την εκμάθηση ξένων γλωσσών. Αυτή η σελίδα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αφόρμιση από τον δάσκαλο και να συζητήσει με τα παιδιά για τις γλώσσες που μιλιούνται σε όλο τον κόσμο, τις ξένες γλώσσες που γνωρίζουν τα παιδιά κ.τ.λ.

Τα δύο βασικά κείμενα δίνουν, επίσης, έναυσμα στο να γίνει συζήτηση για τις γλώσσες ως μέσο επικοινωνίας των ανθρώπων καθώς επίσης στο να αναφέρουν τα παιδιά και άλλους κώδικες επικοινωνίας.

Το πρώτο κείμενο τονίζει ότι η κατάκτηση της μητρικής γλώσσας είναι ένας φυσικός μηχανισμός. Επίσης, μέσα από τα μάτια ενός παιδιού δηλώνεται η πολυγλωσσία (γερμανικά, ιταλικά κ.λπ) καθώς και άλλοι κώδικες επικοινωνίας (γλώσσα της γάτας).

Το δεύτερο κείμενο της ενότητας παρουσιάζει την πολυγλωσσία μέσα από την ερμηνεία του περιστατικού της Βαβέλ που αναφέρεται στη Βίβλο.

Η ενότητα επιδιώκει να καλλιεργήσει τον προφορικό και τον γραπτό λόγο. Οι ερωτήσεις κατανόησης των κειμένων επιδιώκουν να εκπληρώσουν τον παραπάνω στόχο.

Με τις ασκήσεις συμπλήρωσης επιδιώκουμε να αφομοιώσουν τα παιδιά το βασικό λεξιλόγιο και να το χρησιμοποιούν σε εκφράσεις που αφορούν συγκεκριμένες επικοινωνιακές καταστάσεις (π.χ. Πού μιλάνε πολωνικά; Τι γλώσσες μιλάς; Πόσο καλά;)

Με την παραγωγή γραπτού λόγου επιδιώκουμε να αφομοιώσουν οι μαθητές και να χρησιμοποιήσουν δημιουργικά το λεξιλόγιο της ενότητας.

Η γραμματική της ενότητας αναφέρεται στην ασθενή (μου, σου, του...) και εμφατική κτητική αντωνυμία (δικός, δική, δικό μου/σου/του...). Η χρήση της ασθενούς κτητικής αντωνυμίας εμπεδώνεται με ασκήσεις συμπλήρωσης του κατάλληλου τύπου. Επίσης, σε άσκηση ζητείται η αντικατάσταση του ουσιαστικού σε γενική που δηλώνει κτήση (π.χ.) με τον αντίστοιχο ασθενή τύπο (π.χ.). Τέλος, παρουσιάζεται η μορφολογία της εμφατικής κτητικής αντωνυμίας και δίνεται έμφαση στη χρήση της ονομαστικής του ενικού και του πληθυντικού. Τονίζεται η συμφωνία της αντωνυμίας με το ουσιαστικό που προσδιορίζει, σε γένος, αριθμό και πτώση (π.χ. ο δικός μου δίσκος) μέσα από ασκήσεις συμπλήρωσης.

Η ενότητα περιέχει ένα διάλογο στον οποίο τα παιδιά καλούνται να συμπληρώσουν την ασθενή κτητική αντωνυμία. Κυρίως εμφανίζονται οι τύποι του α' και β' προσώπου στον ενικό. Πρώτα τα παιδιά θα συμπληρώσουν διαισθητικά τα κενά και μετά θα ακούσουν τον διάλογο (υπάρχει συμπληρωμένος στο παράρτημα της ενότητας). Αν αυτό θεωρηθεί δύσκολο, τα παιδιά μπορούν να ακούσουν το κείμενο και να συμπληρώσουν τα κενά.

Τέλος, υπάρχει ένα ποίημα που με αστείο τρόπο παρουσιάζει τις συνέπειες της μη επαρκούς γνώσης μιας ξένης γλώσσας. Επίσης, παρατίθεται μια άσκηση στην οποία τα παιδιά καλούνται να επικοινωνήσουν με άλλους τρόπους, πέραν της γλώσσας (π.χ. παντομίμα)

Κείμενο ακουστικής κατανόησης

(Το ακόλουθο κείμενο προορίζεται για ανάγνωση από τον δάσκαλο της τάξης. Έπονται εκ μέρους του ερωτήσεις κατανόησης. Στη συνέχεια οι μαθητές μπορούν να απαντήσουν στις ερωτήσεις που υπάρχουν στο τετράδιο δραστηριοτήτων.)

Ο Καραγκιόζης θέλει βοήθεια

Καραγκιόζης: Αχ, αχ, αχ! Χατζιαβάτη καλέ μου φίλε. Με βρήκε μεγάλο κακό.

Χατζιαβάτης: Κακό; Τι κακό;

Καραγκιόζης: Να, χάλασε το φριζα μου. Τι να κάνω χωρίς φριζα, ε;

Χατζιαβάτης: Τι χάλασε; Το φρούδι σου; Μπα, μια χαρά μου είσαι.

Καραγκιόζης: Όχι καλέ το φρούδι μου, το φριζα μου! Κουφός είσαι; Και ξύνισε το γάλα και σάπισαν τα φρούτα και κόπηκε το γιαούρτι. Μεγάλο κακό!

Χατζιαβάτης: Α! Τώρα κατάλαβα. Χάλασε το ψυγείο σου.

Καραγκιόζης: Ναι, ναι. Ε, κι εγώ τι είπα; Το φριζα. Τι θέλεις τώρα, ξύλο;

Χατζιαβάτης: Όσοχι, Καραγκιόζη μου, όχι! Να για το «φριζα» ... το λένε «ψυγείο» στα ελληνικά.

Καραγκιόζης: Τι; Άρπα την, που μου κάνεις και τον έξυπνο! Κι αυτή, κι αυτή, αχ, αχ...

Χατζιαβάτης: Ωχ, ωχ, μημη ... μη ... αου, αου!

ΕΝΟΤΗΤΑ 19η

Τρένο, πλοίο ή αεροπλάνο;

Γενικοί στόχοι

Με τη διδασκαλία της ενότητας αυτής επιδιώκουμε τα εξής:

- Να παρουσιάσουμε τα συναισθήματα που νιώθει κανείς και τις σκέψεις που κάνει, όταν ταξιδεύει (προσμονή της ημέρας του ταξιδιού, φόβο του αεροπλάνου),
- να μιλήσουμε για την εικόνα της γης, όταν τη βλέπουμε από ψηλά,
- να αναδείξουμε, εμμέσως, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα μερικών μόνο μέσων συγκοινωνίας.
- να αφηγηθούν, τέλος, οι μαθητές εμπειρίες από ταξίδια που έχουν πραγματοποιήσει με οποιοδήποτε μέσο συγκοινωνίας και να εκφράσουν τα συναισθήματά τους.

Ειδικοί στόχοι

Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

Στην ενότητα αυτή επιδιώκεται:

- να καλλιεργηθεί στους μαθητές θετική στάση απέναντι στα μέσα συγκοινωνίας,
- να εκτιμήσουν τη συμβολή τους στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αποσυμφόρηση της κυκλοφορίας.
- Ιδιαίτερα τονίζεται η συμβολή των μέσων συγκοινωνίας στην επικοινωνία των ανθρώπων και στη μείωση όχι μόνο των αποστάσεων μεταξύ των διαφόρων τόπων, αλλά και μεταξύ των ανθρώπων.

Γλωσσικοί στόχοι

- Να εμπλουτίσει ο μαθητής το βασικό λεξιλόγιό του αναφορικά με τα μέσα συγκοινωνίας.
- Να εμπεδώσει μία σειρά στερεότυπων εκφράσεων με μεταφορικό χαρακτήρα, όπως «πέσανε έξω τα καράβια σου», «μεγάλα καράβια, μεγάλες φουρτούνες», «εδώ καράβια χάνονται βαρκούλες αρμενίζουν».
- Να παραγάγει ημικατευθυνόμενο προφορικό λόγο με στόχο την καλλιέργεια της λεκτικής πράξης « Ζητώ διευκρινίσεις».
- Να εμπεδώσουν τους βασικούς κανόνες δόμησης των δευτερευουσών προτάσεων (εισαγωγικός σύνδεσμος, ακολουθία χρόνων).
- Να διακρίνουν το είδος του χρονικού συνδέσμου που πρέπει να χρησιμοποιήσουν σε κάθε περίπτωση.
- Να διακρίνουν και να προσδιορίζουν τη διαφορά στην χρήση μεταξύ του όσο..., τόσο και τόσο..., όσο και στη συνέχεια να παράγουν προτάσεις, χρησιμοποιώντας το τόσο/ όσο και όσο/ τόσο αντίστοιχα.

Διδακτική μεθοδολογία

Το περιεχόμενο της ενότητας σχετίζεται με τα μέσα συγκοινωνίας. Υπάρχουν δύο κείμενα: το «Πάμε ένα ταξιδάκι με το τρένο» και το «Από το αεροπλάνο», τα οποία έχουν επικοινωνιακό χαρακτήρα, επειδή τα διακρίνει μια αμεσότητα και ζωντάνια στην περιγραφή των καταστάσεων. Ο εκπαιδευτικός δεν υποχρεούται να τα διδάξει και τα δύο, αλλά επιλέγει εκείνο που ταιριάζει στις δυνατότητες των μαθητών του. Αρχικά μπορεί να αξιοποιήσει το κείμενο «Πάμε ένα ταξιδάκι με το τρένο;», παίρνοντας αφορμή από τους υπαινιγμούς του κειμένου για την συμβολή του τρένου στην προστασία του περιβάλλοντος (– *Έχετε σκεφτεί ποτέ ότι με το τρένο ταξιδεύουμε οικονομικότερα, ασφαλέστερα, γρηγορότερα και ευπρεπέστερα;*). Ο δάσκαλος πρέπει να διερευνήσει πώς και αν κατανοούν οι μαθητές τις λέξεις «οικονομικότερα» και «ασφαλέστερα». Μέσω των ερωτήσεών του ο δάσκαλος μπορεί να επεκτείνει τη συζήτησή του σε προβλήματα κυκλοφορίας, που πιθανόν αντιμετωπίζει η πόλη τους, ή σε άλλου είδους περιβαλλοντικά προβλήματα. Ως προς το δεύτερο κείμενο «Από το αεροπλάνο» ο εκπαιδευτικός μπορεί, αφού ολοκληρώσει τη νοηματική επεξεργασία του κειμένου – κατανόηση λέξεων, φράσεων – να ζητήσει από τους μαθητές να διηγηθούν εμπειρίες τους από παρόμοια ταξίδια, και όχι αναγκαστικά με το αεροπλάνο, να θυμηθούν γνωριμίες στα ταξίδια ή περιπέτειες σε περιπτώσεις κακοκαιρίας κ.λπ.

Τέλος, προτείνεται η συζήτηση για τα μέσα συγκοινωνίας που υπάρχουν στην πόλη τους, για παράδειγμα το τραμ, τα ηλεκτροκίνητα λεωφορεία (τρολέϋ), το μετρό, και όποιο μέσο χρησιμοποιείται συχνότερα. Η συζήτηση μπορεί ακόμη να επικεντρωθεί στα πλεονεκτήματα και στα μειονεκτήματα των μέσων μαζικής μεταφοράς. Το τελευταίο πρέπει οπωσδήποτε να γίνει στην τάξη, γιατί οι μαθητές θα κληθούν να αναπτύξουν τις απόψεις τους, στο τετράδιο δραστηριοτήτων, για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα κάποιου μέσου συγκοινωνίας.

Ως προς την άσκηση παραγωγής ημικατευθυνόμενου προφορικού λόγου, ο μαθητής μπορεί να επιλέξει δρομολόγια είτε από τη λίστα του κειμένου είτε να επινοήσει κάποιο δικό του. Το σημαντικό είναι στους διαλόγους τους να χρησιμοποιούν τις συγκεκριμένες εκφράσεις που υπάρχουν στον αντίστοιχο πίνακα του βιβλίου, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος, να μάθουν δηλαδή οι μαθητές να ζητούν πληροφορίες και διευκρινίσεις. Επίσης, οι ίδιοι μπορούν να επινοούν και άλλες επικοινωνιακές περιστάσεις, για να ζητήσουν πληροφορίες ή διευκρινίσεις, π.χ στην στάση ενός λεωφορείου.

Ως προς την άσκηση παραγωγής γραπτού λόγου, ο αριθμός των λέξεων που αναφέρεται στην εκφώνηση της άσκησης είναι πάντα συμβατικός. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει, όπως τονίστηκε και προηγουμένως, να έχει φροντίσει, ήδη κατά την επεξεργασία των κειμένων, η συζήτηση να έχει περιστραφεί και γύρω από τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των διαφόρων μέσων συγκοινωνίας, ώστε οι μαθητές να μπορούν με ευχέρεια να αναπτύξουν τις απόψεις τους ως προς το θέμα.

Η ενότητα, επίσης, επαναλαμβάνει τη χρήση δευτερευουσών προτάσεων (χρονικές, ειδικές, βουλητικές), οι οποίες έχουν διδαχθεί σε προηγούμενες ενότητες. Ιδι-

αίτερη, ωστόσο, δυσκολία παρουσιάζουν οι χρονικές προτάσεις και η επιλογή του κατάλληλου κάθε φορά εισαγωγικού συνδέσμου «μόλις», «πριν», «αφού» κτλ. Για τον λόγο αυτό ο εκπαιδευτικός, πριν την επεξεργασία των ασκήσεων, θα πρέπει να ζητήσει από τους μαθητές του να ανακαλέσουν στη μνήμη τους τις ακολουθίες χρόνων, που είναι αναγκαίες για την επιλογή του κατάλληλου εισαγωγικού συνδέσμου.

Επίσης στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται η χρήση του τόσος, η, ο ... όσος, η, ο και όσος, η, ο ... τόσος, η, ο. Εδώ χρειάζεται να διευκρινίσουμε ότι το «τόσο ... όσο» συνδέει μία έννοια με κάποια άλλη όπως ακριβώς ο σύνδεσμος «και». Στην περίπτωση του «όσο ... τόσο» οι συνδεόμενες προτάσεις εμπεριέχουν μια σχέση αντίθεσης.

Διευρυμένο λεξιλόγιο

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να διευρύνει το βασικό λεξιλόγιο με συνώνυμες οι συγγενικές λέξεις όπως: ο κυβερνήτης, η αεροσυνοδός, ο ιπτάμενος, το πλήρωμα, ο αεροδιάδρομος, χειρίζομαι, συνεννοούμαι με τον πύργο ελέγχου, η διάρκεια της πτήσης, του ταξιδιού, κάνω κράτηση, αλλάζω την ημερομηνία, αναγγελία άφιξης, αναχώρησης, έλεγχος εισιτηρίων κ.λπ.

Κείμενο ακουστικής κατανόησης

(Το ακόλουθο κείμενο προορίζεται για ανάγνωση από τον δάσκαλο της τάξης. Έπονται εκ μέρους του ερωτήσεις κατανόησης. Στη συνέχεια οι μαθητές μπορούν να απαντήσουν στις ερωτήσεις που υπάρχουν στο τετράδιο δραστηριοτήτων.)

Ηχητικά εφέ: Εσωτερικός χώρος πλοίου, φασαρία επιβατών, διαμαρτυρίες, ηχητικό σήμα έναρξης ανακοίνωσης, γυναικεία φωνή:

Κυρίες και κύριοι,

Η ναυτιλιακή εταιρεία Sea Lines και ο καπετάνιος του πλοίου «Ιόνιον Εξπρές» σας ενημερώνουν ότι το δρομολόγιο για Σαντορίνη μέσω Σύρου, Πάρου, Νάξου δεν θα πραγματοποιηθεί, λόγω βλάβης στο μηχανοστάσιο του πλοίου.

(Πρώτη παύση)

Το δρομολόγιο θα γίνει αύριο στις 8:30' με το πλοίο «Αιγαίον Εξπρές». Οι επιβάτες μπορούν να διανυκτερεύσουν, εάν το επιθυμούν, σε ξενοδοχείο Αε κατηγορίας, αφού πρώτα δηλώσουν το όνομά τους στο Γραφείο πληροφοριών του πλοίου. Όσοι επιβάτες επιθυμούν να εξαργυρώσουν το εισιτήριό τους, μπορούν να έλθουν στο λογιστήριο του πλοίου.

(Δεύτερη παύση)

Ο καπετάνιος και οι αξιωματικοί του πλοίου ζητούν συγνώμη για την ταλαιπωρία σας. Είμαστε πάντα στη διάθεσή σας για ό, τιδήποτε χρειαστείτε.

Ευχαριστώ

ΕΝΟΤΗΤΑ 20η

Παιδιά στον κόσμο του 21ου αιώνα

Γενικοί στόχοι

- Να παρουσιαστούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά στον σύγχρονο κόσμο.
- Να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα αλληλεγγύης προς τα παιδιά που ζουν μέσα στην ανέχεια και στον πόλεμο.

Ειδικοί στόχοι

Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να συζητήσουν οι μαθητές για τα προβλήματα των παιδιών στον σύγχρονο κόσμο.
- Να γίνει αναφορά τόσο στα προβλήματα των παιδιών του Τρίτου Κόσμου, όσο και στις ανάγκες των παιδιών, γενικότερα, σήμερα.

Ψυχοπαιδαγωγικός στόχος

Να συγκινηθούν από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά σήμερα, κατανοώντας ταυτόχρονα ότι αυτά διαφοροποιούνται ανάλογα με το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο ζουν.

Γλωσσικοί στόχοι

- Να αποκτήσουν οι μαθητές την ευχέρεια να συζητούν για τα δικαιώματα των παιδιών.
- Να εμπεδώσουν το θεματικό λεξιλόγιο της ενότητας, ώστε να το χρησιμοποιούν σε ανάλογη περίπτωση.
- Να ασκηθούν στην παραγωγή επιρρημάτων από δευτερόκλιτα επίθετα.
- Να αντιδιαστείλουν τη λειτουργία του επιθέτου και του επιρρήματος στον λόγο.

Διδακτική Μεθοδολογία

Η ενότητα αρχίζει με την παρουσίαση μιας καλλιτεχνικής δραστηριότητας για την ημέρα του παιδιού. Ο δάσκαλος μπορεί να ζητήσει από τους μαθητές να προετοιμάσουν κάποια ανάλογη δραστηριότητα για την ημέρα αυτή. Επίσης, προτείνεται εναλλακτικά να δοθεί στους μαθητές το σκίτσο ενός μικρού παιδιού με τη φράση «Χρειάζομαι...», για να τη συμπληρώσουν όπως αυτοί νομίζουν. (Η ιδέα στηρίζεται σε μια σειρά σκίτσων από τον γνωστό σκιτσογράφο Στάθη) π.χ. «...παιχνίδι, ...αγάπη, ...στοργή» ή «...να με προσέχουν, ...να ασχολούνται μαζί μου» κ.ά.

Στη συνέχεια, μπορεί να επιλεγεί ένα από τα κείμενα της επόμενης σελίδας για διδασκαλία, έχοντας υπόψη ότι με τα κείμενα και τις αντίστοιχες δραστηριότητες δίδεται έμφαση στις ανάγκες και στα δικαιώματα των παιδιών. Οι μαθητές καλούνται να συζητήσουν το θέμα και να εκφράσουν την άποψή τους. Οι επόμενες δύο σελίδες (βλ. βιβλίο του μαθητή, «Τα παιδιά παίζει», «Κάπου στη Γαλλία») αναφέρονται στην ανάγκη του παιδιού για παιχνίδι. Το παιχνίδι αυτό το παίζει μια παρέα παιδιών και στοχεύει στην κινητοποίηση της φαντασίας μέσα από ομάδες λέξεων. Το ίδιο παιχνίδι θα μπορούσε να παιχτεί και από τα παιδιά μέσα στην τάξη. Ιδιαίτερος στόχος του κειμένου είναι να μεταδοθεί στην τάξη η ευχάριστη και ανέμελη ατμόσφαιρα μιας παιδικής συντροφιάς.

Από λεξιλογική άποψη, καλό είναι εδώ να ασκηθούν τα παιδιά στη χρήση φράσεων, όπως «έχω δικαίωμα...», «υποχρέωση...», «ανάγκη...» σε ενικό και πληθυντικό αριθμό.

Στη διδασκαλία της γραμματικής η ενότητα αναφέρεται στην παραγωγή επιρρημάτων από επίθετα σε -ος, -η, -ο, *οξύτονα* και *παροξύτονα*. Υπάρχει εδώ η δυνατότητα να παρατηρήσουν οι μαθητές ότι το επίθετο προσδιορίζει το ουσιαστικό, ενώ το επίρρημα απαντά σε ερωτήσεις, όπως *πού*, *πώς*, *πότε*.

Στις ασκήσεις γραπτής έκφρασης οι μαθητές καλούνται να διατυπώσουν σκέψεις για το πώς φαντάζονται τον μελλοντικό κόσμο ή να γράψουν για τις διαφορές μεταξύ του κόσμου των μεγάλων και εκείνου των παιδιών.

Ενότητα 21η Χίλια χρόνια ξερευνήσεις

Γενικοί στόχοι

Με την ενότητα επιδιώκουμε:

- Να παρουσιάσουμε μερικές μόνο πληροφορίες για τις «ανακαλύψεις» και τις εξερευνήσεις των ηπείρων.
- Να κατανοήσουν οι μαθητές τον τρόπο και τις αιτίες που ώθησαν τον άνθρωπο στην εξερεύνηση των ηπείρων.

Ειδικοί στόχοι

Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

Σκοπός της ενότητας είναι να δείξει τις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στα πραγματικά εξερευνητικά ταξίδια και τα φανταστικά εξερευνητικά ταξίδια. Για τον λόγο αυτό υπάρχουν δύο διαφορετικοί τύποι κειμένων: εγκυκλοπαιδικά και λογοτεχνικά κείμενα. Παράλληλα, επιδιώκεται η κινητοποίηση του μαθητή, προκειμένου να εκφράσει τις κρυφές του επιθυμίες και τα ταξίδια που κάνει με τη φαντασία του.

Γλωσσικοί στόχοι

Το περιεχόμενο της ενότητας σχετίζεται με τις εξερευνήσεις και τα μεγάλα ταξίδια των εξερευνητών. Περιλαμβάνει ποικιλία κειμένων: τα κείμενα με τις πληροφορίες για την ανακάλυψη διαφόρων ηπείρων είναι εγκυκλοπαιδικού χαρακτήρα. Παράλληλα, το κείμενο με τον τίτλο «ένα παράξενο γεύμα» είναι λογοτεχνικό και προσφέρει μία άλλη διάσταση της εξερεύνησης, αυτή της φαντασίας. Οι γλωσσικοί στόχοι της ενότητας είναι:

- Να εμπλουτιστεί το βασικό λεξιλόγιο του μαθητή που σχετίζεται με τον ευρύτερο θεματικό κύκλο «ταξίδια».
- Να εμπεδωθεί η λεκτική πράξη «τοποθετούμαι στο χώρο και στο χρόνο».
- Να κατανοήσουν οι μαθητές την μορφολογία της ενεργητικής μετοχής ενεστώτα των ρημάτων της α' και β' συζυγίας.
- Να διακριθεί η άρνηση που συνοδεύει τις μετοχές.
- Να προσδιοριστεί η εναλλακτική συντακτική δομή της ενεργητικής μετοχής (π.χ. διαβάζοντας την εφημερίδα μου και περίμενα το τραίνο ή διάβαζα την εφημερίδα μου και περίμενα το τρένο).
- Να προσδιοριστεί η χρήση των χρονικών προτάσεων που εισάγονται με το σύνδεσμο «όταν» (αλληλουχία χρόνων για το παρόν, το παρελθόν και το μέλλον).

Διδακτική μεθοδολογία

Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να ξεκινήσει την ενότητα από τον εισαγωγικό διάλογο και μπορεί να επιλέξει οποιοδήποτε που νομίζει ότι ανταποκρίνεται στο επίπεδο και στα ενδιαφέροντα των μαθητών του. Η διδασκαλία της γραμματικής μπορεί να εμπεδωθεί, διαβάζοντας οποιοδήποτε κείμενο, γιατί σε όλα εμπεριέ-

χονται τα γραμματικά φαινόμενα που προβλέπονται από τους στόχους της ενότητας. Οι χάρτες βοηθούν τον μαθητή να εμπεδώσει τη γλωσσική πράξη «τοποθετούμαι σε χώρο και χρόνο», μιλώντας για τις εξερευνήσεις. Παράλληλα, στην Αμερική ή στην Αυστραλία οι μαθητές μπορούν να εμβαθύνουν πολύ περισσότερο μιλώντας για την ιστορία της εξερεύνησης των χωρών τους.

Στην ενότητα διδάσκονται τα εξής γλωσσικά φαινόμενα: η μετοχή σε -οντας, -ώντας και οι χρονικές προτάσεις που εισάγονται με τον σύνδεσμο «όταν». Ως προς τη διδασκαλία της μετοχής, βασικός στόχος του εκπαιδευτικού θα πρέπει να είναι η διάκριση της κατάληξης «-οντας» «-ώντας», ανάλογα με τη συζυγία στην οποία ανήκει το ρήμα. Παράλληλα, επιδιώκουμε να εμπεδώσουμε τις εναλλακτικές δομές χρήσης της τροπικής μετοχής, χωρίς όμως να δίνουμε έμφαση σε όρους. Για τον λόγο αυτό υπάρχει η άσκηση μετασχηματισμού προτάσεων.

Για τις χρονικές προτάσεις και τον τρόπο εισαγωγής τους ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να επιμείνει κυρίως σε θέματα αλληλουχίας χρόνων.

Κείμενα ακουστικής κατανόησης

Για ακρόαση προτείνουμε τα εξής:

1. Να ακουστεί το απόσπασμα από «Τα ταξίδια του Γκιούλιβερ» και να απαντηθούν οι ερωτήσεις γραπτώς.
2. Να ακουστεί ως εναλλακτική πρόταση το δεύτερο κείμενο και να απαντηθούν προφορικά οι ερωτήσεις

Εξερευνήσεις με τη φαντασία

Μη φανταστείτε πως μόνο αυτοί οι μεγάλοι θαλασσοπόροι εξερεύνησαν τη γη απ' άκρη σ' άκρη. Κάποιοι άλλοι, λιγότερο τολμηροί ίσως, προτίμησαν να εξερευνήσουν τον κόσμο με τη φαντασία τους και σίγουρα βγήκαν κερδισμένοι. Ο λόγος για όλους εκείνους τους συγγραφείς, που μας ταξίδεψαν με τη φαντασία τους στον κόσμο του ονείρου. Ήρωές τους τολμηροί ταξιδευτές που ψάχνουν για κρυμμένους θησαυρούς σε μέρη εξωτικά. Πόσοι από μας δεν ξενύχτησαν διαβάζοντας τις περιπέτειες του Ιούλιου Βερν ή τα ταξίδια του Γκιούλιβερ; Τι θα λέγατε λοιπόν για μια φανταστική εξερεύνηση παρέα με τα ταξίδια του Γκιούλιβερ;

Ποιος είναι ο Γκιούλιβερ, θα ρωτήσετε σίγουρα. Λοιπόν, ο Λεμονήλ Γκιούλιβερ ήταν ένας γιατρός που εργαζόταν σε κάποιο πλοίο. Στα ταξίδια στις νότιες θάλασσες της γης έζησε απίστευτες περιπέτειες. Σε κάποιο από τα ταξίδια του το πλοίο ναυάγησε και ο Λεμονήλ βρέθηκε στη χώρα των γιγάντων. Εκεί ο γιγαντοβασιλιάς τον πήρε στο παλάτι του, για να διασκεδάξει μαζί του. Μια μέρα ο βασιλιάς και η παρέα του ήθελε να γελάσει με τον Λεμονήλ και γι' αυτό τον έβαλε να πλέει με μία βάρκα σε μια μπαγιέρα. Ένας γιγαντοβάτραχος όμως, τον κνηγούσε. Το βράδυ πήγε...

Ένα παράξενο γεύμα

Πού πήγα; Μπορείτε να το δείτε μόνοι σας! Αλλά ας τα πάρουμε με τη σειρά. Φυσικά και δεν πήδησα από τη βάρκα κατευθείαν μέσα στην πρώτη κουτάλα με

τη μπιζελοσόουπα που βρήκα μπροστά μου. Παρά λίγο όμως. Την τελευταία στιγμή έκανα ένα γιγάντιο πήδημα μέσα στην μπανιέρα, με τον βάτραχο να με ακολουθεί. Κολυμπώντας κάτω από το νερό, έφτασα στην άλλη όχθη. Ο βάτραχος δεν ήταν συνηθισμένος σε τέτοια κολυμβητική τέχνη. Η Γκλούμντακλιτς, η φίλη μου, τον άρπαξε και τον πέταξε έξω. Η παράστασή μου είχε τελειώσει. Η Γκλούμντακλιτς με πήρε στο δωματιάκι μου, για να στεγνώσω και να αλλάξω ρούχα. Αλλά δεν σκέφτηκε να κλείσει την πόρτα! Γιατί δεν πέρασε πολλή ώρα και άκουσα θόρυβο. Και μετά όλα έγιναν σαν αστραπή. Ένα ασπρουλιάρικο χέρι χώθηκε στην κάμαρά μου, μ' άρπαξε από τον γιακά, με πήγε σ' ένα δωμάτιο που μύριζε μπιζελοσόουπα, μ' άφησε να πέσω μέσα σε μια κουτάλα και κακάρισε: «Φάε να χορτάσεις!» Είχα βέβαια καταλάβει ποιος ήταν. Επρόκειτο για ένα από τα πρόσωπα που είχαν στο παλάτι για την ψυχαγωγία των αυλικών: ένας νάνος, ένας γιγαντονάνος, που ήθελε να βγάλει το άχτι του με κάποιον μικρό και αδύναμο. «Επιτέλους, σε ανακάλυψα, κακομαθημένε!» Για καλό και για κακό απέφυγα να του δώσω την απάντηση που έπρεπε σ' αυτή την προσβολή. Γιατί πρέπει να το ομολογήσω: παρ' όλο που η σούπα δεν ήταν καθόλου κρύα, εγώ έτρεμα από την τρομάρα ολόκληρος. Όποιος θέλει να ξέρει με τι τέρας είχα να κάνω, ας μην κοιτάξει εμένα τον κακομοίρη, αλλά εκείνη την αποκρουστική φάτσα που καθρεπίζεται πάνω από την κουτάλα και στο ποτήρι. «Ποιος είναι δυνατότερος από τους δυο μας;» ήθελε να μάθει ο νάνος. «Εγώ» θα ήθελα να του απαντήσω, αλλά προτίμησα να του πω «δεν ξέρω». Αμέσως με τράβηξε έξω από τη σούπα. Ύστερα με τράνταξε τόσο δυνατά που ζαλίστηκα. «Βρε νάνο, βρε στρογγυλό μηδενικό! Βρε μπιζελοσόπορε!. Θα σου δείξω εγώ ποιος είναι ο δυνατότερος απ' τους δυο μας!!!» «Εσύ», φώναξα τρομαγμένος. «Πολύ αργά!», είπε ο νάνος.

Και πριν προλάβω να καταλάβω τι μου γίνεται, βρέθηκα μέσα σ' ένα κρασοπότηρο. «Ρούφα, τιποτένιε!» κακάρισε ο νάνος. Όχι πως έχω καμιά αντίρρηση για λίγο κόκκινο κρασί! Αλλά όχι κι έτσι..... «Εμπρός, στην υγεία σου!», κακάρισε και φώναξε: «Ή πίνεις ή πνίγεσαι!». Κατάλαβα. Προσεκτικά, ήπια μια γουλιά από το κόκκινο υγρό. «Κι άλλο!» πρόσταξε κακαριστά ο νάνος. «Μα είμαι κατά του αλκοόλ!», διαμαρτυρήθηκα εγώ. «Ο οργανισμός μου δεν αντέχει καθόλου το κρασί». «Πίνε απ' αυτό το βασιλικό ζουμί, ώσπου να σου βγει από τ' αυτιά!», πρόσταξε πάλι ο βασανιστής μου. Έκανα όπως μου είπε, και το μόνο που μπορώ να θυμηθώ είναι πως απόμεινα κρεμασμένος από τα χείλη του ποτηριού...

(Τζόνathan Σουίφτ, *Τα ταξίδια του Γκιούλιβερ*

(Διασκευή: Dirk Walbrecker, εικον. Doris Eisenburger,
μτφρ: Εύα Βαρδάκη-Βασιλείου),

Αθήνα, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1996, σσ. 78-80)

Μια ανακάλυψη κατά λάθος!

Ο θρυλικός Χριστόφορος Κολόμβος μπορεί άνετα να θεωρηθεί ο αρχηγός της γκάφας. Ήταν ο πρώτος δυτικός που έφτασε σε ολόκληρη άγνωστη ήπειρο κι αυτός νόμιζε ότι βρισκόταν στην Ινδία, αφού για κει είχε βάλει πλώρη. Έτσι και-

ρέτησε τους κατοίκους των νησιών της Ν.Αμερικής σαν Ινδούς και μπέρδεψε γλωσσικά κι όλη την ανθρωπότητα. Και σήμερα ακόμη στα αγγλικά τους ιθαγενείς της Αμερικής τους αποκαλούν Indians, δηλαδή Ινδούς. Εμείς στην Ελλάδα τους λέμε Ινδιάνους για να τους ξεχωρίσουμε από τους Ινδούς. Αυτό είναι το λιγότερο βέβαιο, αφού στην ουσία, ανακάλυψε ολόκληρη ήπειρο κατά λάθος.

Οι μαθητές θα επιλέξουν τη σωστή απάντηση:

Ο Χριστόφορος Κολόμβος ήταν:

- α) ο αρχηγός των Ινδιάνων
- β) ο αρχηγός του λάθους
- γ) ο αρχηγός της Ινδίας

Ο Χριστόφορος Κολόμβος ήθελε να πάει:

- α) στην Ινδία, αλλά τελικά δεν έφτασε ποτέ.
- β) στην Αμερική, αλλά άλλαξε γνώμη.
- γ) στην Ινδία, αλλά άργησε λίγο να φτάσει.

Ο Κολόμβος νόμιζε ότι βρισκόταν:

- α) στην Αμερική και γι' αυτό ονόμασε τους κατοίκους Ινδιάνους.
- β) στην Ινδία και χαιρέτησε τους ιθαγενείς.
- γ) στην Ινδία και τους είπε «καλημέρα» στα Ινδικά

Τελικά ο Κολόμβος:

- α) μας μπέρδεψε, όταν ανακάλυψε την Αμερική.
- β) ανακάλυψε την Αμερική κατά λάθος.
- γ) πλούτισε το λεξιλόγιο μας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 22η Οδοιπορικό στην Αυστραλία

Γενικοί στόχοι

Με τη διδασκαλία της ενότητας επιδιώκουμε:

- Να πληροφορήσουμε τους μαθητές για την Αυστραλία, όπου ζει ένα μέρος Ομογενών.
- Να μάθουν οι μαθητές τους λόγους που ώθησαν τους Έλληνες να μεταναστεύσουν.
- Να δοθούν στους μαθητές στοιχεία για τρόπο ζωής των Ομογενών.

Ειδικοί στόχοι

Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

Σκοπός της ενότητας είναι να δείξει δυο διαφορετικά είδη ταξιδιού. Το ταξίδι ως αναψυχή και το ταξίδι ως ελπίδα μιας καλύτερης ζωής. Για τον λόγο αυτό προτάσσεται το κείμενο με τον τίτλο «Οδοιπορικό στην Αυστραλία» και ακολουθεί το κείμενο «Οι Έλληνες ανακαλύπτουν την Αυστραλία». Στόχος του δευτέρου κειμένου είναι να δειχθεί η άλλη διάσταση του ταξιδιού, η ελπίδα. Παράλληλα, επιδιώκεται με αφορμή τις ερωτήσεις του κειμένου να παρουσιαστεί ο σύγχρονος τρόπος ζωής της Ομογένειας. Το περιεχόμενο της ενότητας σχετίζεται με τα ταξίδια και περιλαμβάνει μια σειρά κειμένων που αφορούν στις ποικίλες όψεις του ταξιδιού. Η σύγκριση και ο συσχετισμός ανάμεσα στα ταξίδια που γίνονταν μέχρι τη δεκαετία του '70 και σ' αυτά που γίνονται σήμερα είναι εμφανής: οι Έλληνες στις μέρες μας ταξιδεύουν για παράδειγμα στην Αυστραλία για αναψυχή, ενώ παλαιότερα για βιοποριστικούς λόγους.

Γλωσσικοί στόχοι

Οι γλωσσικοί στόχοι της ενότητας είναι:

1. να κατακτήσει και να διευρύνει ο μαθητής ένα βασικό λεξιλόγιο που συνδέεται με το θέμα «ταξίδι» (σημεία του ορίζοντα, γεωγραφικό προσδιορισμό μιας χώρας)
2. να εμπεδώσει τη λεκτική πράξη «εκφράζω την επιθυμία μου για κάτι, λέω τα σχέδιά μου».
3. να εμπεδωθεί μέσω της επανάληψης η χρήση των προθέσεων: «από, σε, για, προς, παρά», τις οποίες οι μαθητές είχαν διδαχθεί στο πρώτο τεύχος του τρίτου επιπέδου (Πέμπτη τάξη),
4. να διακριθεί η σημασία και η χρήση των προθέσεων : «κατά» και «μέχρι»,
5. να προσδιοριστεί ο τρόπος χρήσης των προθέσεων στις ερωτήσεις και τις απαντήσεις που ακολουθούν,
6. να ταξινομηθεί η σημασιολογική χρήση της πρόθεσης “κατά” ως πρώτο συνθετικό λέξεων,
7. να εμπεδωθεί το υποχρεωτικό δομικό σχήμα των προθετικών συνόλων, ότι

δηλαδή οι προθέσεις στα Ελληνικά τοποθετούνται σταθερά πριν την ονομαστική φράση ή το επίρρημα που προσδιορίζουν.

Διδακτική μεθοδολογία

Βασικό κείμενο είναι Το «Οδοιπορικό στην Αυστραλία και «Οι Έλληνες ανακαλύπτουν την Αυστραλία». Τα υπόλοιπα κείμενα μπορούν να διδαχθούν, αφού συνεκτιμηθούν ο διδακτικός χρόνος και οι δυνατότητες των μαθητών. Οι φωτογραφίες είναι ένα καλό ερέθισμα, για να στραφεί το ενδιαφέρον των μαθητών στη ζωή της Ομογένειας της χώρας τους. Να μιλήσουν, δηλαδή, για τις πολιτισμικές της συνήθειες, τον τρόπο επαφής και επικοινωνίας με τους άλλους Έλληνες που ζουν εκεί, να πουν οι μαθητές την ιστορία της οικογένειάς τους, τότε εγκαταστάθηκαν οι ίδιοι ή οι πρόγονοί τους εκεί.

Η ενότητα διδάσκει τα εξής γραμματικά φαινόμενα: επανάληψη των προθέσεων: «από», «σε», «για», «προς» , «παρά», χρήση των προθέσεων «μέχρι» και «κατά» και εμπέδωση του υποχρεωτικού δομικού σχήματος των προθετικών συνόλων. Ως προς την επανάληψη των προθέσεων, διδάχθηκαν οι μαθητές στο προηγούμενο τεύχος «Ο κόσμος των Ελληνικών», υπενθυμίζουμε στους μαθητές τις βασικές προθέσεις που έμαθαν και τους καλούμε να πουν ή να γράψουν μερικές προτάσεις όπου θα τις χρησιμοποιούν. Όσον αφορά την πρόθεση «κατά» εμπενδώνουμε τη χρονική σημασία της και τη χρήση με τα ανάλογα ονομαστικά σύνολα. Το ίδιο ισχύει και για την πρόθεση «μέχρι».

Επίσης, με τη διδασκαλία των προθέσεων επιδιώκουμε, όπως τονίστηκε και στην αρχή, την εμπέδωση του υποχρεωτικού δομικού σχήματος των προθετικών συνόλων. Για τον λόγο αυτό διδάσκουμε τη χρήση των προθέσεων στις ερωτηματικές και τις καταφατικές προτάσεις. Πώς ρωτάμε και πώς απαντάμε με τη βοήθεια των προθέσεων αλλά και ποια σειρά έχουν στον λόγο. Το δομικό σχήμα που ισχύει είναι πρόθεση + ονομαστικός προσδιορισμός ή επίρρημα. Οι μαθητές καλούνται με την ανάλογη άσκηση να διατυπώσουν ερωτήσεις χρησιμοποιώντας τις προθέσεις.

Τέλος, στόχος της ενότητας είναι να προσδιοριστεί ο ρόλος των προθέσεων στη σύνθεση λεξιλογίου. Για τον λόγο αυτό διδάσκουμε την πρόθεση «κατά» και την εμφατική της σημασία.

Κείμενο ακουστικής κατανόησης

(Το ακόλουθο κείμενο προορίζεται για ανάγνωση από τον δάσκαλο της τάξης. Ακολουθούν ερωτήσεις κατανόησης. Στη συνέχεια οι μαθητές μπορούν να απαντήσουν στις ερωτήσεις που υπάρχουν στο τετράδιο δραστηριοτήτων.)

Στην Αυστραλία συναντάμε τα Καγκουρό

Πριν πολλά χρόνια τα καγκουρό περπατούσαν με τα τέσσερα πόδια. Δεν πηδούσαν όπως πηδούν σήμερα. Την ημέρα το καγκουρό καθόταν στη σκιά των ευκαλύπτων και το βράδυ έβγαινε να φάει χόρτα. Μια μέρα, εκεί που κοιμότανε,

έπιασε μεγάλη φωτιά. Ξύπνησε αλλά ήταν αργά. Τα μπροστινά του πόδια πιάσανε φωτιά, καίγονταν και μίκραιναν τυλιγμένα στις φλόγες. Τότε αποφάσισε να τρέξει χρησιμοποιώντας τα δυο πισινά του πόδια και την ουρά του. Έτσι άρχισε να πηδάει. Συνέχισε να πηδάει ώσπου έφυγε μακριά από τη φωτιά. Όταν δοκίμασε πάλι να περπατήσει με τα τέσσερά του πόδια δεν μπορούσε πια. Από τότε λοιπόν το καγκουρό άρχισε να πηδάει. Κι άμα προσέξετε τα μπροστινά πόδια του καγκουρό, ακόμη είναι μαυρισμένα από τη φωτιά. Από τότε το καγκουρό τρέχει μονάχα με πηδηματάκια.

Άρης Φακίνος, *Ιστορία μιας χαμένης γης*, εκδ. Εστία, Αθήνα 1983
(υλικό ετερότητας της ομάδας της Αυστραλίας, Άντζελα Βασιλείου)